

204209

25.OCT.1924

CLAUZELE DE NAȚIONALITATE

PRIVITOARE LA ROMÂNIA

DIN TRATATELE ÎNCHEIATE ÎN 1919 — 1920

STUDIU CRITIC

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

IOAN D. CONDURACHI

DOCTOR ÎN DREPT DE LA PARIS,
PRIM-SECRETAR DE LEGAȚIUNE.

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA „CULTURA”, STRADA CÂMPINEANU, 15

1924

PREȚUL 40 LEI

E. O.

CLAUZELE DE NAȚIONALITATE

PRIVITOARE LA ROMÂNIA

DIN TRATATELE INCHEIATE ÎN 1919 — 1920

BCU Cluj / Central University Library Cluj
STUDIU CRITIC

DE

IOAN D. CONDURACHI

· DOCTOR ÎN DREPT DE LA PARIS,
PRIM-SECRETAR DE LEGAȚIUNE.

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA „CULTURA”, STRADA CÂMPINEANU, 15

1924

BCU Cluj.
2131

UN CUVÂNT ÎNAINTE

Intenționam să public studiul de față încă din 1921 când, în calitate mea de Însărcinat cu afaceri la Stockholm și Copenhaga, am trimis Ministerului Afacerilor Străine un lung și documentat raport, în care semnalam dificultățile ce întâmpinau Legațiunile și Consulatele noastre în chestiunea eliberării de paspoarte locuitorilor din ținuturile alipite, deveniți supuși români în baza tratatelor de pace.

Dacă de atunci au trecut 3 ani, în cari am tot amânat apariția acestei lucrări, aceasta se datorește faptului că fiind în străinătate mi-ar fi fost aproape imposibil s'o pot tipări în românește; de aceea am așteptat reîntoarcerea mea în țară, care a avut loc în toamna anului trecut.

Întretimp, întreaga materie a fost revăzută și complectată, cu tot ce s'a publicat în această chestiune până acum; de asemenea am ținut socoteală și de unele principii enunțate de Convențiunea asupra naționalității semnată în Conferința de la Roma, în Aprilie 1922, de către Statele succesoare ale fostei Monarhii Austro-ungare, precum și de noua lege privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române, care a fost promulgată anul acesta.

Cât privește distribuțiunea materiei, am expus într'un prim capitol criteriile după care se determină naționalitatea după tratate.

Capitolul II tratează despre dreptul de opțiune.

În capitolul III am arătat dificultățile la care poate da naștere aplicarea clauzelor de naționalitate din tratate.

Capitolul IV cuprinde o scurtă critică a tratatelor sub raportul naționalității.

In capitolul V sunt citate câteva cazuri de jurisprudență recentă în această materie.

In sfârșit, într'un al VI-lea capitol, este rezumată noua lege privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române.

București, 15 Mai 1924.

Autorul.

INTRODUCERE

Tratatetele de pace din 1919—1920, care au pus capăt conflagrațiunei mondiale, au căutat să dea naționalității o nouă regulamentare, modificând, în multe puncte, teoriile admise până atunci. Stipulațiunile ce ele cuprind, în această materie, înseamnă un progres serios atât din punct de vedere teoretic cât și practic, nu numai prin tendința ce-au avut să rezolve unele controverse existente, dar, mai ales, prin străduința ce și-au dat de a aduce în anumite cazuri soluțiuni cu totul noi.

Naționalitatea, care joacă un rol covârșitor în mai toate conferințele și dezbaterile internaționale, este o valoare a cărei aspecte variabile nu sunt totdeauna ușor de determinat, dar care, de cele mai multe ori, este influențată de anumiți factori, — cum e politica militantă și egoismul adesea pătimaș al fiecărei țări —, ce nu poate fi înlăturată.

Și atunci e lesne de înțeles de ce scopul urmărit de ultimele tratate de pace a fost să încerce a reuni, pe acelaș teritoriu și sub un guvern național, pe toți indivizii de aceeași rasă și limbă și cu aceleași aspirațiuni, prin edictarea de dispozițiuni, care să se aplice nu numai persoanelor de pe teritoriile, cari au făcut obiectul unei cesiuni, ci și altor indivizi, cari se găseau în afară de acele teritorii, rupând astfel cu o practică consacrată de veacuri.

După sistemul clasic al diferitelor tratate din secolul al XIX-a, când era vorba de o cesiune de teritorii, se atribuia populației de pe teritoriul cedat naționalitatea Statului sub a cărui suveranitate trecea acel teritoriu, însă cu facultatea ca ea să poată opta, în anumite condițiuni, pentru vechea naționalitate.

Acest sistem avea avantajul necontestat că desnaționaliza pe toți locuitorii teritoriului cedat, dar și neajunsul că această populație, a cărei voință fusese nesocotită, constituia un element de dezagregare și de luptă contra Statului anexant.

Dacă se admite că naționalitatea este rezultatul unui contract liber consimțit între Stat și cetățean, iar nu o consecință a solului locuit — cum se credea altă dată —, atunci schimbările teritoriale de orice natură, voluntare sau forțate, nu pot rupe legăturile ce țin pe locuitorii desmembrați de vechea lor patrie.

Pe de altă parte, nici Statului, care anexează un teritoriu pe care s'ar găsi fie indivizi izolați, fie aglomerațiuni de persoane, ce se deosebesc prin origină de majoritatea populației sale, nu i-ar conveni să păstreze mai departe vechea naționalitate, de oarice el n'ar câștiga decât o suveranitate materială și nominală asupra teritoriului cedat, pecând drepturile sale ar fi cu totul iluzorii în prezența unei populațiuni care ar asculta de un guvern străin. În acest caz, dreptul individului de a-și alege patria sa se izbește de interesul Statului anexant care ar dori să-și sporească cât mai mult numărul supușilor săi.

Și atunci, chiar dacă se anexează un teritoriu la Statul cu care majoritatea populației are cele mai multe afinități, trebuie să se prevadă totuși anumite stipulațiuni, care să permită și minorităților de pe teritoriul cedat să opteze pentru țara de care ele se apropie mai mult.

Principiul nouilor tratate de pace din 1919—1920 a fost să completeze și să precizeze dispozițiunile

privitoare la naționalitate, spre a permite fiecăruia să-și aleagă, pe cât cu putință, patria care-i convine, căci s'a ajuns la convingerea că nici Statul anexant n'are nici un interes să impună naționalitatea sa la persoane, care poate că n'o merită, nici să le-o acorde fără anumite garanții.

De aceea, formula clasică a vechilor tratate, cari desnaționalizau de plin drept pe toți locuitorii teritoriilor cedate, a fost modificată și adaptată nouilor situațiuni create de războiul mondial.

Și dacă s'a crezut necesar că e bine ca unele elemente, în anumite cazuri, să-și schimbe naționalitatea ca efect al tratatelor, s'au admis însă și numeroase excepțiuni, la această regulă, mai mult sau mai puțin importante, după țări.

* * *

În tratatele cu Austria și Ungaria s'a aplicat, un sistem cu totul diferit pe care nu-l găsim în celelalte tratate, de oarice în aceste țări, după legile lor interne, individul era considerat nu numai ca având naționalitatea Statului, a cărui originar era, ci și o altă naționalitate, în mic, a unei comuni determinate de care-l legau anumite interese, chiar dacă se stabilea pentru câtva timp în altă parte.

Intr'o țară ca fosta Austro-Ungarie, unde convețuiau atâtea nații deosebite, era firesc ca persoanele să fie legate mai mult de mica lor patrie, adică de comuna unde-și aveau indigenatul.

De aceea s'a admis principiul că indivizii, cari schimbă de naționalitate, vor fi toți acei a căror comună a trecut sub suveranitatea altui Stat, chiar dacă ei locuiau în altă țară la punerea în aplicare a tratatelor.

Și fiindcă tratatele încheiate cu Austria și Ungaria interesează în deosebi România, prin clauzele

de naționalitate ce ele cuprind, ne vom ocupa, în cele ce urmează, nu numai de modul cum ele regulează schimbările de naționalitate și de lacunele ce ele conțin, ci și de conflictele la care aplicarea lor poate da naștere în raport cu legile interne și cu stipulațiunile din tratatul special intervenit între România și Puterile aliate și asociate cu privire la protecțiunea minorităților etnice.

În trecut ne vom ocupa și de convențiunea asupra Basarabiei semnată la 28 Octombrie 1920, care, deși n'a fost ratificată încă de toate puterile semnatare¹⁾, cuprinde totuși stipulațiunei asupra naționalității care prezintă un deosebit interes prin faptul că ele consacră în totul sistemul clasic al vechilor tratate.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

1) Până acum au ratificat-o România, Anglia și Franța.

CAPITOLUL I.

Criterii pentru determinarea naționalității după tratate

După principiile de drept admise până acum, orice cesiune de teritoriu avea ca consecință o schimbare a naționalității persoanelor ce locuiau acolo.

In general, supușii statului desmembrat, cari schimbă de naționalitate, sunt toți acei cari au o anumită legătură cu teritoriul cedat.

Această legătură poate fi *domiciliul* sau *origina*, adică nașterea pe un teritoriu.

S'a discutat mult în doctrină care din aceste două criterii ar fi cel mai bun. De cele mai multe ori s'a ținut seamă numai de domiciliu: numai acei ce erau domiciliați în provincia anexată dobândeau o nouă naționalitate; câteodată, însă, s'a admis că și indivizii născuți în teritoriul cedat, ori care ar fi domiciliul lor în momentul cesiunii, ar schimba de naționalitate.

Deci, în mai toată tratatele doi factori prezidau la schimbările de naționalitate: unul principial, acel al domiciliului, altul subsidiar și facultativ acel al locului de naștere; dacă un tratat nu stipulează expres nimic, atunci se aplică principiul domiciliului, iar persoanele cari n'au domiciliul în teritoriul cedat rămân neatînse de cesiune.

Până la ultimele tratate de pace numai aceste

două sisteme au fost urmate, sau combinate între ele; în timpurile din urmă s'au admis și alte principii în materie de cesiune: ca cesiuni fără schimb de naționalitate sau cu schimb de naționalitate condiționat.

Despre aceste cazuri vom avea ocaziunea să vorbim mai târziu.

Tratatele de la St. Germain și Trianon aduc pentru stabilirea naționalității noi soluțiuni, necunoscute până atunci; ele nu aplică nici principiul domiciliului, nici pe acel al originii, ci cer ca condițiunea indigenatului, care-i o concepțiune specifică Austro-Ungariei, așa că singura naștere într-o provincie anexată n'are nici o influență asupra naționalității.

Ar fi excesiv de a considera ca aparținând unei provincii toți acei pe care întâmplarea i-a făcut să se nască într-nsa.

Există totuși un caz, acel al comunității de rasă cu Statul anexant, în care și nașterea poate produce un schimb de naționalitate, oricare ar fi domiciliul actual al persoanei.

Regulile relative la condițiunea locuitorilor teritoriilor anexate nu se găsesc numai în tratatele generale, ci trebuie să ținem seamă și de clauzele cuprinse în tratatul particular, intervenit între România și Puterile aliate și asociate, la 9 Dec. 1919, cu privire la protecțiunea minorităților etnice.

Ori acest tratat vorbește de domiciliu, pe când tratatele de pace vorbesc de indigenat.

Tratatele, fie generale, — cum e cel dela St. Germain și Trianon—; fie speciale — cum e convențiunea asupra Basarabiei și Tratatul minorităților—, prevăd și câteva cazuri izolate, destul de curioase, în care se produce un schimb de naționalitate și pentru alte persoane, care nu pot invoca în favoarea lor nici domiciliul, nici indigenatul și nici originea pe teritoriul cedat.

Aceste cazuri, care constituiesc o adevărată ino-

vațiune în materie de naționalitate, și sunt o excepțiune la sistemele admise până acum, vor fi explicate amănunțit după ce vor fi expuse mai întâiu cazurile principale.

a) *Domiciliul pe un teritoriu.*

După sistemul clasic al vechilor tratate se admitea că orice supus al unui stat desmembrat, care era domiciliat în ziua anexiunii pe teritoriul cedat, dobânda de plin drept naționalitatea statului sub a cărui suveranitate trecea acel teritoriu.

Și era firesc să fie astfel, ca numai cei ce locuiesc pe teritoriul cedat, cu oarecare stabilitate, să intereseze statul anexant, căci cu ei va avea de a face de atunci înainte, pe când cei numai născuți și plecați de mult în altă parte, nu mai aveau decât o legătură morală cu provincia unde sunt născuți.

De altă parte și individul fixat pe teritoriul anexat, de care-l leagă anumite amintiri și interese, caută să primească noua stare de lucruri, din care poate trage uneori profit.

Deci, domiciliul a fost elementul tangibil când a fost vorba să se determine persoanele pe care tratatele le-a desnaționalizat de plin drept și nici nu se putea găsi (un criteriu mai bun, căci, când se anexează un teritoriu, se ia cu locuitorii ce se găsesc pe dânsul, admitându-se, bine înțeles, și oarecari excepțiuni la această normă.

Totuși, nu este tocmai ușor de explicat ce se înțelege prin domiciliul unei persoane și mai ales care sunt elementele care-l determină.

Domiciliul este „o relațiune pe care legea o stabilește între o persoană și un loc determinat”. Domiciliul de alegere este acela pe care și-l dă un individ fixând reședința sa cu intențiunea de a o continua fără limită de durată. Intențiunea de a do-

bândi un astfel de domiciliu nu va fi ușor prezumată, dar odată demonstrată de ce n'ar produce efect? In acest sens este jurisprudența americană. Dar chestiunea a fost altfel judecată în Anglia. Acolo s'a pus ca principiu că reședința într'un Stat străin, fără supunere la legea străină, nu ar putea crea un domiciliu. Definiția domiciliului a preocupat pe mulți jurisconșulți. După unii, domiciliul unei persoane este locul unde această persoană are reședința sa permanentă; două elemente sunt deci necesare pentru a-l constitui: o rezidență de fapt și o intențiune de permanentă.

O schimbare de naționalitate, după jurisprudența germană și franceză, nu se poate produce decât prin liberul consimțământ al părților *corpore et animo*, prin faptul unei reședințe în țară străină și prin intențiunea neîndoelnică de a rupe orice legătură cu vechea sa patrie. Voința de a pierde naționalitatea poate fi căutată nu numai în actele vieții private, dar mai ales în actele vieții publice a unei persoane. De aceea tratatele de pace fac ca schimbul de naționalitate de plin drept să se bazeze pe domiciliu în principiu și numai în unele cazuri și pe nașterea pe un teritoriu.

Vor schimba deci de naționalitate, de plin drept, toți locuitorii teritoriilor cedate și prin „locuitori” trebuie să înțelegem pe toți cei cari sunt domiciliați, cu excluderea simplilor originari. S'a discutat adesea asupra sensului cuvântului „locuitori”; desigur ar fi fost mai bine să se fi întrebuintat în toate tratatele aceiași expresiune, cea ce ar fi înlăturat unele interpretări greșite.

Trebuie să considerăm că termenii: „*établi*”, „*domicilié*”, „*habitant*”, pe cari îi întâlnim în mai toate tratatele, sunt echivalenți, având ca bază domiciliul. Unele tratate, vorbesc de „persoane domiciliate” ceea ce nu-i cea mai bună formulă. Așa art. 3 din tratatul minorităților obligă România să recunoască ca supuși

ai săi pe „toate persoanele domiciliat” pe un teritoriu al său, înțelegându-se și cele ce i-au fost transferate prin tratatele cu Austria și Ungaria.

Altă dată tratatele vorbesc de „indivizi stabiliți”, cum e cel asupra Basarabiei, care spune în art. 4 că: „Naționalitatea română va fi dobândită deplin drept, cu excluderea oricărei alteia, supușilor fostului Imperiu rus, cari sunt *stabiliți (établis)* pe teritoriul „Basarabiei”.

În acest caz termenul „stabilit” e sinonim cu „locuitor”, adică cineva fixat pe teritoriu cu excluderea celor ce au numai o simplă reședință sau foști domiciliati născuți pe teritoriu.

Mult mai generală este expresiunea de „*supus*” (*ressortissant*), care cuprinde pe naționali, pe protejați și pe toți cei cari, sub un titlu oarecare, depind de suveranitatea și jurisdicțiunea unui Stat.

Supus înseamnă cetățean al unei națiuni, de care e legat cineva prin atribuirea de drepturi și prin prestarea de servicii corespunzătoare, pe care le conferă într-o țară naționalitatea.

b) Nașterea pe un teritoriu (*jus soli*).

Dacă domiciliul este un element destul de sigur când e vorba de a se ști care persoane schimbă de naționalitate depe urma unei cesiuni, nu-i mai puțin adevărat că și origina, adică nașterea pe un teritoriu, care-i singura legătură indistructibilă dintre om și locul unde s'a născut, constituie un mijloc destul de important pentru determinarea naționalității.

Ultimele tratate aproape că nici nu mai iau în considerațiune acest criteriu, care altă dată a jucat un rol de frunte, deși multe legislațiuni moderne decid până astăzi că indivizii, cari se nasc pe un teritoriu, capătă naționalitatea țării de care depinde acel teritoriu.

Tratatul Minorităților a impus această soluțiune României, a cărei legislațiune internă, n'o admitea. Așa art. 6 prevede că: „Naționalitatea română se va „dobândi deplin drept, prin singurul fapt al nașterii „pe teritoriul român, de către orice persoană care nu „se poate prevala de vre-o altă naționalitate de „naștere”.

Așa cum este redactat acest articol nu se face nici o distincțiune între persoanele ce se găsesc pe teritoriul țării și cele locuind în străinătate; el nu vizează decât pe indivizii fără naționalitate, făcând astfel să dispară numeroasele cazuri de cei fără parie (*heimatlos*).

Alteori tratatele, cum e cel a Minorităților (art. 4, al. I), și cel asupra Basarabiei (art. 6), stipulează că: „România recunoaște ca supuși români, fără nici „o formalitate, persoanele de naționalitate austriacă „sau ungară, (pe supușii fostului Imperiu al Rusiei), „născute din părinți domiciliați acolo (*y étant domiciliés*), chiar dacă la data punerii în vigoare a „tratatului de față acele persoane n'ar domicilia ele „însăși pe acele teritorii”.

În aceste cazuri, tratatele au ținut socoteală nu numai de simpla naștere pe un teritoriu, ci de origină unită cu domiciliul părinților, căci aceasta ar dovedi o legătură mai strânsă cu teritoriul, iar nu numai ceva trecător și datorit unei simple întâmplări.

Totuși, așa cum sunt formulate aceste dispozițiuni, ele pot da loc la controverse. Căci, dacă asupra nașterii unei persoane nu poate fi nici o îndoială, când există un extract de naștere, nu e tot astfel cazul când e vorba de „domiciliul părinților”, sau cum spune tratatul „y étant domiciliés”. În adevăr, ce-au înțeles redactorii tratatelor prin cuvintele de mai sus; se cere ca condiție domiciliul părinților numai în momentul nașterii unei persoane pe un te-

teritoriu dat, sau se cere domiciliul părinților pe acel teritoriu și în momentul intrării în vigoare a Tratatului, care atribuie unei persoane noua naționalitate?

Chestiunea s'a prezentat în practică cu ocaziunea aplicării de către Polonia a art. 4, al. I, din Tratatul Minorităților.

Polonia susținea că atunci când acest tratat i-a impus obligațiunea să recunoască ca supuși polonezi persoanele de naționalitate germană, austriacă, etc., născute pe teritoriile astăzi poloneze, din părinți acolo domiciliați, s'a înțeles că printre indivizii de origină germană, austriacă, etc. născuți pe acele teritorii, numai aceia se pot socoti ca polonezi a căror părinți erau domiciliați acolo atât la data nașterii cât și la data punerii în vigoare a tratatului (10 Ianuarie 1920).

Cum această interpretățiune lovea în mulți originari germani, chestiunea a fost discutată multă vreme între Guvernul Polonez și cel German.

Neputându-se ajunge la o înțelegere în această privință, Guvernul German s'a adresat Societății Națiunilor, spre a rezolvi acest conflict. Consiliul Societății Națiunilor, înainte de a lua o hotărâre a decis să ceară mai întâiu avizul Curței Permanente de Justiție Internațională dela Haga asupra sensului cuvintelor „*y étant domiciliés*” din suszisul Tratat.

Curtea, discutând în mod amănunțit această chestiune, a emis părerea că atunci când Tratatul a recunoscut naționalitatea poloneză persoanelor născute pe teritoriile cedate Poloniei, din părinți „*acolo domiciliați*” a înțeles să ceară domiciliul părinților la data nașterii acelor indivizi, stabilind astfel o strânsă corelațiune între faptul nașterii și existența domiciliului părinților.

Punând această condițiune, redactorii Tratatelor au urmărit să reducă, pe cât posibil, partea întâmplărei; nu se va lua deci în considerațiune o naștere

survenită în cursul unei călătorii sau a unei vili-giaturi, ci numai nașterea într'o familie stabilită per-manent pe un teritoriu. Numai astfel se creiază între-copil și țara sa natală o legătură morală care jus-tifică noua naționalitate ce i-se atribue; domiciliul părinților întărește legătura materială deja creiată de faptul nașterii și completează această legătură.

A cere, în plus, ca părinții să fi păstrat domi-ciliul lor în regiunile cedate și la epoca la care trata-tul Minorităților a intrat în vigoare, ar fi să se for-muleze o condițiune inutilă, care nu se găsește în nici-unul din tratatele de anexiune încheiate până acum. Domiciliul părinților la data intrării în vigoare a tratatului nu privește întrunimic și nu interesează de loc indivizii cărora li se determină naționalitatea. Multe din aceste persoane au ajuns la majorat, unii sunt poate la sfârșitul vieții lor; în multe cazuri ei și-au creiat o existență independentă și un cămin propriu.

La ce-ar servi atunci să se caute dacă părinții erau sau nu domiciliați în teritoriile reunite la Po-lonia în momentul intrării în vigoare a tratatului?

Și apoi, care ar fi situațiunea acelor indivizi a căror părinți sunt morți înainte de 10 Ianuarie 1920 sau au transferat domiciliul lor în străinătate în răs-timpul care separă această dată de acea a nașterii? Acest deces sau strămutare, de care copii nu sunt responsabili, îi va putea împedeca pe aceștia să se prevaleze de art. 4 din Tratatul Minorităților, dacă interesul lor le-o cere?

Apoi trebuie de adăugat că adopțiunea, din punct de vedere polonez, nu face imposibil cumulul de na-ționalități. El va fi însă mai puțin des micșorând numărul persoanelor devenite poloneze în virtutea art. 4.

Pentru toate aceste considerente Curtea a fost de părere că cuvintele „*de parents y étant domiciliés*”

se referă la domiciliul părinților la epoca nașterii copilului și numai la această epocă. A-le interpreta altfel ar fi să se impună dobândirii naționalității poloneze o condițiune suplimentară, care nu este scrisă în *Tratatul Minorităților*¹⁾.

Acest aviz al Curței, care, după părerea mea, reprezintă adevăratul sens al art. 4 din tratatul în chestiune, a fost adoptat și de Societatea Națiunilor, punând astfel capăt diferendului, ce exista în această materie, între Polonia și Germania.

Ca și în alte cazuri și aici se observă spiritul șovăitor al redactorilor tratatului, cari, părăsind sistemul clasic al simplei origini, au crezut că aduc o inovațiune fericită introducând domiciliul părinților ca element de naționalitate, ceea ce în loc să clarifice și să simplifice această chestiune, o complică și mai mult.

În adevăr, nici unul din celelalte tratate de pace nu prevăd că indivizii, cari n'au domiciliul sau indigenatul lor în teritoriile anexate ar fi desnaționalizați deplin drept, chiar dacă ar fi născuți acolo. Astfel, după tratatele generale, acești indivizii au păstrat, fără condițiune, naționalitatea lor primitivă, pecând, în tratatele speciale, li-se atribue unora dintre ei o naționalitate nouă. Austria și Ungaria sunt îndreptățite să pretindă că toți acei, de cari tratatele, ce ele au semnat, n'au vorbit, au rămas supușii lor; ele au dreptul să nu recunoască naționalitatea atribuită indivizilor născuți în alte State, din părinți acolo domiciliați, prin tratate închiate în afară de ele și la care ele n'au participat.

Va rezulta de aici probabil că persoanele din această categorie vor avea două naționalități diferite, după cum vor fi considerate în raporturile lor cu Statul anexant sau cu Statul desmembrat. Ar fi fost

1) *Publication de la Cour Permanente de Justice Internationale, Série B, No. 7, du 15 Septembre 1923.*

de dorit ca astfel de conflicte, cari au dat loc în trecut la discuțiuni aprinse, să fi fost evitate în nouile tratate.

De altmintreli, chiar din punct de vedere teoretic, faptul de a se acorda naționalitatea statului anexant la originarii din teritoriile cedate, pe simplul motiv că-s născuți acolo, deși în practică nu sunt legați prin interese reale și suficiente de acel teritoriu, nu se poate ușor explica.

c) *Indigenatul (Pertinenza)*

Tratatele de la St. Germain și Trianon stipulează că persoanele care aveau indigenatul în unul din teritoriile cedate României au pierdut naționalitatea austriacă sau ungară.

Astfel, contrar de ceea ce s'a petrecut în alte împrejurări, cel puțin dacă ținem seamă de dispozițiunile din tratatele de care am vorbit mai sus, singurul fapt al domiciliului sau nașterii pe teritoriul anexat n'a avut nici-o înrăurire asupra schimbului de naționalitate.

Ce-i juridicește indigenatul?

Dreptul de indigenat este un drept individual, care creiază o dependență a individului de o comună determinată, cu efecte juridice particulare; de exemplu, nu permite de a-l expulza de pe teritoriul comunei, obligă a-i da asistență în caz de nevoie.

După legile austriace nu se putea avea indigenatul decât într'o singură comună, dar trebuia a avea unul. Autoritatea politică îi desemnează unul individului, care nu poate să justifice de ce comună el depinde. Indigenatul se pierde printr'o ședere prelungită în afară de comună (10 ani), dar el nu se pierde ipso jure prin această ședere; cel interesat are numai dreptul de a cere indigenatul în noua comună unde el rezidează. Un mare număr de funcționari dobân-

deau, după un anumit timp, dreptul de indigenat în noua comună unde ei funcționau.

Trebuie de reținut din această expunere mai ales faptul că un individ poate să fie stabilit într'o localitate alta decât aceia unde el posedă indigenatul.

Indigenatul a fost reglementat prin legea din 3 Decembrie 1863 (No. 105 *Reichsgesetzblatt*), care în art. 1 spune: „Indigenatul într'o comună conferă „dreptul de a locui acolo și de a fi ajutat în caz de „sărăcie”; această lege a fost modificată prin amendamentul din 5 Decembrie 1896 (No. 292 *Reichsgesetzblatt*), care în art. 1 declară: „Indigenatul nu va „putea fi refuzat solicitatorului care, fiind major, ar „fi locuit, fără întrerupere, în timp de 10 ani, în co-„mună”. În Austria (orice cumul de indigenat e interzis.

Această expresiune de „indigenat” exclude deci pe indivizii fie numai originari, fie numai domiciliați. În adevăr, în țările unde există indigenatul se poate dobândi un domiciliu fără a avea indigenatul și poate cineva să se nască fără să fie „indigen”.

În tratatele de pace cu Austria și Ungaria principiul general urmat a fost că orice individ posedând indigenatul pe un teritoriu ia naționalitatea Statului căruia acel teritoriu a fost cedat; așa art. 70 St. Germain și art. 61 Trianon prevăd că: „Orice persoană „având *indigenatul (pertinenza)* pe un teritoriu fără „când parte anterior din teritoriile fostei monarhii „austro-ungare va dobândi de plin drept și cu ex-„cluderea naționalității austriace (ungare), naționa-„litatea Statului ce exercită suveranitatea asupra zi-„sului teritoriu”.

Indigenatul (*pertinenza*) este de fapt o naționalitate în mic pe care o dobândia cineva într'o comună determinată, îndeplinind anumite condițiuni, chiar dacă acel individ nu era născut sau domiciliat în acea comună.

Art. 78 St. Germain și art. 63 Trianon stipulează că: „Persoanele mai în vârstă de 18 ani, care perd naționalitatea lor austriacă (ungară) și dobândesc deplin drept o nouă naționalitate, vor avea facultatea, în cursul unei perioade de un an de la punerea în vigoare a Tractatului de față, să opteze pentru naționalitatea Statului în care aveau indigenatul lor mai înainte de a dobândi indigenatul în teritoriul transferat”.

După termenii acestor texte se face o deosebire în condițiunea unui individ după cum indigenatul său într-o localitate era de mai lungă sau de mai scurtă durată. Astfel, un Austriac având la început indigenatul său la Viena și transferându-l ulterior la Triest, va putea opta pentru Austria, dar nu și Austriacul care a avut în tot timpul indigenatul la Triest.

Curioasă dispozițiune!

Dacă se recunoaște un drept de opțiune unei persoane, de ce să fie îngădit prin deosebiri inutile, care complică cele mai clare principii juridice ce stau la însăși baza tratatelor de pace?

Aceasta denotă starea de spirit a redactorilor dispozițiilor de mai sus, cari, pentru a satisface anumite dorințe și interese, n'au ținut totdeauna socoteala de prescripțiunile rigide ale dreptului.

d) *Comunitatea de rasă și limbă.*

După tratatele de la St. Germain (art. 80) și Trianon (art. 64) „Persoanele cari au indigenatul într'un teritoriu ce făcea parte din fosta monarhie austro-ungară și care se deosebesc acolo prin rasă și limbă, de majoritatea populațiunii, vor putea, în termen de 6 luni, cu începere de la punerea în vigoare a Tractatului de față, să opteze pentru Austria, (Ungaria), Italia, Polonia, România, Statul Serbo-Croato-Sloven sau Statul Cehoslovac, după cum

„majoritatea populației de acolo va fi compusă din
„persoane vorbind aceeași limbă și având aceeași rasă
„ca ele”.

Textul de mai sus menționând toate teritoriile
vechei monarhii austro-ungare sunt deci cuprinse și
toate teritoriile cedate. Astfel, un Român având indi-
genatul la Bratislava va putea opta pentru România,
după cum un Ceh având indigenatul la Viena, rămasă
austriacă, va putea opta pentru Cehoslovacia.

Acestea sunt singurele cazuri când tratatele vor-
besc de rasă și de limbă, cari sunt luate ca criterii
de naționalitate. Limba este, în adevăr, un fapt a-
parent, deși nu totdeauna decisiv; dar nu-i acelaș
lucru și cu rasa, căci, adesea e foarte greu să deter-
meni pe acea căreia o persoană aparține.

Comunitatea de limbă constituie un element des-
tul de puternic, însă ea nu-i suficientă pentru a con-
stitui o patrie, decât atunci când populațiunile îi
atribuie valoarea unui criteriu de naționalitate, con-
siderând-o ca un mijloc de apropiere. De altfel, iden-
titatea de limbă nu exclude voința de viață autonomă,
după cum nici diversitatea ei nu-i un obstacol pentru
a constitui un Stat; probă că nu comunitatea de limbă,
ci voința de a trăi în comun, este considerată ca un
element esențial.

Totuși, sociologii și chiar și unii oameni de Stat
mai perzistă în importanța limbei, repetând eroarea
lui Fichte, care vedea în limbăgiu criteriul precis al
noțiunii de rasă și prin ea, a celei de Stat, „o forță
fatală care mână individul”, căci: „cei ce vorbesc
„aceiași limbă, formează un tot pe care pura natură
„l'a legat de mai înainte cu legături multiple și in-
„visibile”. (*Al 4-lea discurs către națiunea germană*).

Greșala lui Fichte constă în faptul că el atribuie
limbei o importanță exagerată legând-o de ideea de
rasă, adică amestecând două națiuni distincte și care
adesea sunt separate.

Teoria rasei n'a avut până acum prea mulți partizani, de oarece chiar mica ei importanță politică și juridică e greu de susținut (în teorie afară numai dacă, printr'o curioasă confuziune, vorbind de rasă nu se înțelege în realitate națiune sau Stat, ceea ce se întâmplă adesea celor cari, ignorând sensul etimologic și tehnic al acestui cuvânt, consideră rasa și ca o „unitate morală” și ca „una fiziologică”).

De fapt doctrina rasei, dacă se lasă la o parte adevărata ei bază (identitatea de caractere fiziologice) se explică sau prin limbă, cum a făcut Fichte, sau prin dreptul divin al Suveranului, ambele criterii neavând nici un raport direct cu ideea de rasă pură.

Dacă se ia rasa în sensul unei „entități morale”, care se sprijină pe voința de viață comună, atunci ea joacă un anumit rol politic, dar acest rol este datorit numai faptului că se ia în acest caz, pe nedrept, termenul de rasă ca echivalent a celui de națiune.

Unii autori, căutând să explice expresiunile comunitate de limbă și rasă, au susținut că ar fi vorba de origina geografică, ceea ce complică și mai mult chestiunea.

În orice caz, e greu de determinat ce se înțelege prin comunitate de limbă și rasă, mai ales că se poate întâmpla ca Statul, pentru care ar opta o persoană, invocând acest fapt, să susțină tocmai contrarul, ceea ce ar da loc la noi conflicte, cari ar fi trebuit să fie înlăturate de redactorii ultimelor tratate de pace.

e) *Dispozițiuni relative la cei „fără patrie”
(heimatlos).*

S'a admis că indivizii cari se nasc pe un teritoriu capătă naționalitatea aceluia teritoriu dacă nu pot justifica că au o altă naționalitate.

Așa articolul 6 din Tratatul Minorităților dispune că: „Naționalitatea română se va dobândi de „plin drept, prin singurul fapt al nașterii pe teritoriul

„român, de către orice persoană care nu se poate prevala de vreo altă naționalitate de naștere”.

În acest chip se suprimă cazurile de „heimatlosat”, care erau destul de numeroase înainte. Și aceasta cu atât mai mult cu cât ar fi imposibil, când părinții au părăsit patria lor de mult timp, a mai atașa pe urmașii lor la o altă țară oărecare, luându-se ca criteriu de naționalitate *jus sanguinis*.

O astfel de dispozițiune nu există însă în celelalte tratate. Prin urmare, în Germania, Austria, etc., cei fără patrie (heimatlos) vor continua să existe și mai departe. Curioasă aplicare a principiilor juridice!

Dacă era vorba să se desființeze categoria celor fără patrie, ar fi trebuit să existe stipulațiuni în acest sens pentru toate țările.

1) *Evreii.*

Art. 7 din Tratatul Minorităților obligă România „a recunoaște ca supusi români, de plin drept și fără nici o formalitate, pe evreii locuind în toate teritoriile României (și cari nu pot a se prevala de nici o altă naționalitate”.

Asupra acestui text se pot face următoarele observațiuni:

1. E unicul caz când se ține cont de originea etnică a unei persoane pentru a i-se atribui naționalitatea unui Stat, ceea ce constituie o inovațiune necunoscută până acum în această materie;

2. Se creiază o excepțiune pentru Evreii, excluându-se ceilalți străini de altă credință și origină, locuind pe teritoriile României, ceea ce teoreticește nu se poate justifica;

3. Se atribue Evreilor mai multe drepturi decât celorlalți străini fără patrie (heimatlos), căci, pe când acestora din urmă li-se cere a fi născuți pe teritoriul României, pentru a dobândi naționalitate română, Evreilor nu li-se cere de cât să aibă locuința acolo. Prin

turmă Evreii, atât cei născuți — ca orice străin fără patrie — cât și cei ce locuiesc în România, vor avea dreptul să reclame naționalitatea română.

* * *

Din studiul criteriilor de determinare a naționalității după tratate reese că unele persoane schimbă deplin drept de naționalitate.

Aceste sunt:

- a) Cei domiciliați;
- b) Cei născuți pe teritoriul cedat;
- c) Cei ce au indigenatul;
- d) Cei ce invoacă comunitatea de rasă și limbă;
- e) Cei fără patrie;
- f) Evreii.

În toate tratatele se găsesc însă și dispozițiuni, cari au exclus de la dobândirea deplin drept a naționalității anumiți indivizi.

Aici tratatele poartă un spirit nou în materie de naționalitate unde apare mai clar prețul ce fiecare Stat pune pe naționalitatea sa, precum și dreptul popoarelor de a dispune liber.

1. *Indivizii originari din teritoriile cedate, dar nedomiciliați.* Dacă indivizii originari, dar nedomiciliați, nu câștigă naționalitatea noului Stat, ei sunt deci străini față cu acest Stat. Această dispozițiune ar fi nedreaptă, căci mulți au plecat în străinătate tocmai pentru a scăpa de persecuțiunile asupraitorilor. Redactorii tratatelor au socotit că li-se poate ușura dobândirea noiei naționalități, fără a fi nevoie să solicite naturalizarea ca orice străin.

2. *Indivizii cari au avut altă dată indigenatul, dar l'au pierdut, în teritoriile cedate de Austro-Ungaria (art. 78 St. Germain, art. 63 Trianon), câștigă naționalitatea Statului în care aveau indigenatul, mai înainte de a-l avea în teritoriul cedat. Poate Statul vechiului indigenat să se opună? Se pare că nu, acest drept fiind recunoscut prin tratate.*

CAPITOLUL II.

Dreptul de Opțiune

Studiul clauzelor tratatelor relative la exercițiul dreptului de opțiune, în caz de cesiuni teritoriale, ca și examenul convențiilor încheiate în virtutea stipulațiilor acestor tratate, ne dovedesc că un însemnat progres a fost realizat în ideile oamenilor politici privitor la anexiunile de teritorii și la locuitorii anexați.

Vechiul drept de cucerire, care nu era decât expresiunea forței brutale, a fost fundamental modificat; astăzi anexații sunt considerați ca persoane, iar nu ca lucruri, — persoane cărora li-se permite de a manifesta liber voința lor, drepturile lor câștigate sunt respectate, bunurile lor sunt protejate suficient. Și nici n'ar putea fi altfel.

Persoanele cuprinse în cesiune nu trebuie să fie despoiate, fără voința lor, de naționalitatea care le-a aparținut până în ziua separațiunei provinciei lor natale, afară numai dacă ele nu-și manifestă, într'un chip oarecare, intențiunea de a schimba de patrie. Această manifestațiune va rezulta fie dintr'un act de supunere formală Statului cesionar, fie din tăcerea interesaiților.

Primesc ei fără a se plânge și fără a protesta dominațiunea cuceritorului, ei vor fi considerați că

au ratificat, prin neacțiunea lor, schimbările pe care cesiunea le-a adus naționalității lor de origină.

Din contra, dacă ei afirmă voința de a rămâne supușii Statului cedant, atunci locuitorii teritoriului anexat devin retroactiv cetățenii Statului desmembrat.

(Căci, dacă diferiți indivizi perd de plin drept vechea naționalitate, ei vor putea totuși opta, în anumite condițiuni, și pentru o altă naționalitate, în principiu, cea veche.

Dar când e adevărat să se zică că cutare sau cutare locuitor al unei provincii cedate a manifestat intențiunea de a păstra naționalitatea sa primitivă, de a rămâne ceace era în ziua anexiunii?

Emigrațiunea, adică transportarea domiciliului din teritoriul anexat, ar fi o opțiune tacită pentru naționalitatea Statului cedat. Dar, cum e foarte important să nu se ridice nici o îndoielă asupra naționalității persoanelor, s'a crezut folositor ca emigrațiunea să fie însoțită de o declarațiune de voință, de o opțiune expresă.

Emigrațiunea simplă sau emigrațiunea însoțită de o opțiune, aceste ar fi cele două proceduri prin care populațiunea unei provincii anexate (ar putea face, în teorie, cunoscută voința sa de a avea o naționalitate sau alta.

Stipulațiunile tratatelor relative la opțiune se mărginesc la enunțarea principiilor generale, cari sunt facultatea de a opta combinată cu obligațiunea de a pleca din țara la a cărei naționalitate dorește să renunțe o persoană, dreptul optanților de a putea păstra bunurile imobiliare în teritoriul cedat, etc.

Totuși practica a dovedit că aceste principii generale erau insuficiente pentru a rezolva cazurile numeroase ce ridică problema dificilă a naționalității și a opțiunii în teritoriile cedate, așa fiind, a fost necesar adesea ca între Statul cedant și cel cesionar să intervină convențiuni speciale pentru a regula în

amănunte aplicarea clauzelor de opțiune și efectele acesteia¹⁾).

Opțiunea din punct de vedere juridic a fost totdeauna considerată de doctrină și chiar adesea de jurisprudență ca constituind o condițiune rezolutorie a naționalității nou dobândită; în consecință, aplicând, pe nedrept poate, principiile dreptului civil din materia obligațiilor, s'a considerat că opțiunea nu numai că făcea să înceteze noua naționalitate din ziua în care ea era exercitată, dar retroactiva chiar din ziua cesiunii definitive a teritoriului, astfel că acel care, în urma unei cesiuni de teritoriu, a optat pentru naționalitatea țării cesionare, era socotit că n'a schimbat niciodată de naționalitate.

Acest sistem de pură teorie era atrăgător, dar trebuie să recunoaștem că atunci când jurisprudența l'a aplicat, mai ales în Franța, după 1870, pentru Alsacieni, ea a ascultat mai mult de considerațiuni sentimentale decât juridice.

Căci, dacă o anexiune de teritorii desnaționalizează *ipso facto* pe locuitorii săi sub condiția rezolutorie a unei opțiuni, atât timp cât condiția nu s'a realizat, anexatul perde, cel puțin provizoriu, prima sa naționalitate și ar trebui un text formal în tratate pentru ca să fie altfel.

Chestiunea retroactivității opțiunei din ziua cesiunii poate avea o mare importanță din punctul de vedere a statutului personal. Pentru a rămânea credincios principiilor teoretice ale doctrinei ar fi trebuit să se aștepte, în fiecare caz, care interesează o persoană admisă a opta, expirațiunea termenului de opțiune prescris de tratat. Ori, principiul retroactivității

1) Convențiunea între Cehoslovacia și Germania dela 19 Iunie 1920 ratificată la 12 Septembrie 1922; stipulațiunile relative la opțiune în privința fostelor teritorii germane, trecute sub suveranitatea daneză se găsesc sub No. 11 a tratatului germano-danez, din 10 Aprilie 1922. În privința Sileziei de sus în tratatul germano-polonez din Geneva de la 15 Mai 1922, art. 25—63. Convențiunea belgo-germană datează de la 11 Septembrie 1922.

opțiunei cere să se aplice legea Statului cedant, aplicare pe care apoi o opțiune eventuală ar putea-o desființa.

De aceea practica — îndepărtându-se de teoria juridică — a impus, în chestiuni de statut personal, să se aplice persoanelor admise a opta legea Statului cesionar sau legea specială ce acest Stat aplicase teritoriilor cedate.

Astfel Franța, după anexiunea Nisei în 1860, a aplicat imediat legislația franceză acestui nou teritoriu francez, dar ea a menținut după pacea din 1919 legislațiunea anterioară (germană) civilă în teritoriile dobândite.

Această aplicațiune fusese deja admisă de fapt în doctrină: capacitatea optantului din punctul de vedere a opțiunei sale s'aprecia după legea Statului cesionar¹⁾.

Anexiunea, în adevăr, a făcut pe locuitorii teritoriului cedat străini sub condițiunea rezolutorie a unei opțiuni contrare, deci, legea străină constituie *pendente conditione* statutul lor personal.

Practica recentă de a aplica în teritoriile cedate, persoanelor susceptibile de a opta, legea Statului cesionar a găsit consecrațiunea sa (în diferitele convențiuni relative la opțiune²⁾); în majoritatea acestor convențiuni se înlătură principiul retroactivității opțiunei și se declară că opțiunea nu produce efecte juridice decât din ziua când declarațiunea de opțiune este făcută și cu efect numai pentru viitor.

Dreptul de opțiune, a cărui necesitate este unanim recunoscută, fie în doctrină, fie în practică, a fost admis și regulamentat prin tratate, care au decis, în acelaș timp, că anumiți supuși ai Statului demembrat puteau opta pentru naționalitatea Statului anexant; ele

1) A. Weiss, *Traité de droit international privé*, I, pag. 603.

2) Convențiunea belgo-germană din 11 Septembrie 1922, art. 2; Convențiunea germano-daneză din 10 Aprilie 1922, art. 2. al. 1.

au prevăzut deci două feluri de opțiuni în sens invers una alteia. Căci, dacă locuitorii unui teritoriu anexat trebuie să schimbe de naționalitate, e indispensabil să li-se rezerve și mijlocul de a conserva, dacă ei preferă, naționalitatea ce le-a aparținut până atunci.

Opțiunea se poate face pentru vechea patrie, însă nimic nu se opune ca o persoană să opteze și pentru o altă țară, de care-l leagă anumite legături etnice.

Această dispozițiune e foarte bună. Pentru ce să silești pe cineva să opteze pentru o țară, care nu-i aceea a aspirațiunilor sale, mai ales când e vorba de un teritoriu unde există o complexitate de rase, de tendințe și de aspirațiuni naționale diferite?

Că opțiunea se exercită în profitul Statului desmembrat sau a Statului anexant, ea e supusă la aceleași condițiuni:

1. Optantul trebuie să facă o *declarațiune formală* într'un anumit termen care variază după tratate;

2. Optantul trebuie să îndeplinească anumite condițiuni de *vrstă*;

3. Optanții vor trebui, în afară de aceasta, într'un anumit timp, după declarațiune, să-și transfere domiciliul lor în Statul care a făcut obiectul alegerii lor, să emigreze din teritoriul cedat-

Transferarea domiciliului este o obligațiune impusă și o condiție de validitate a opțiunei.

a) Câte odată este stipulat că opțiunea se manifestă prin singurul fapt al emigrațiunei în afară de teritoriul cedat;

b) De cele mai multe ori opțiunea se manifestă printr'o declarațiune de voință însoțită de emigrațiune;

c) Altă dată declarațiunea de voință relativă la conservarea naționalității de origină este considerată ca suficientă, emigrațiunea nefiind cerută ca obligatorie.

4. Persoanele, care optează, pot să-și păstreze

bunurile lor imobile situate în teritoriile cedate și să ducă cu ele, beneficiind de scutire de vamă, bunurile lor mobile.

5. Dacă dreptul de opțiune în favoarea Statelor noi formate sau mărite este deschis indivizilor de acelaș neam cu locuitorii lor, dar supuși ai Statului desmembrat, aceasta este admis numai în cazul când ei au indigenatul pe teritoriul Statului desmembrat, căci nu s'ar putea impune Statelor, care n'au luat parte la tratate, obligațiunea de a permite pe teritoriul lor exercițiul unei atari opțiuni.

1. *Exercițiul dreptului de opțiune.*

Dreptul de opțiune nu poate fi exercitat decât în mod *expres*, printr'o declarațiune precisă, care să nu poată da loc la nici un fel de interpretare a voinței optantului.

De altmintreli, tratatele și convențiunile intervenite între State prescriu în detaliu formele în care se poate opta precum și autoritățile în drept a primi, în mod valabil, declarațiunile de opțiune.

Aceste autorități nu sunt numai cele din interiorul Statului anexant, ci și reprezentanții săi din străinătate, adică Legațiunile și Consulatele acelu Stat. (Tratatul asupra Basarabiei, art. 6 al. II).

Lărgindu-se astfel cercul autorităților care pot primi valabil declarațiunile de opțiune, s'a urmărit, pe cât posibil, ca orice optant să poată să-și manifeste, cu cât mai multe înlesniri, voința sa.

Opțiunea tacită, care se manifesta altădată prin părăsirea teritoriului cedat și fixarea domiciliului în țara pentru care o persoană dorea să opteze, nu se mai admite astăzi. Și cu drept cuvânt, căci într'o chestiune așa de importantă nu se putea lăsa câmp liber tuturor interpretărilor și controverselor ce pot fi adesea un izvor de conflicte între State.

Astfel, nu numai declarațiunea de opțiune, dar chiar și revocațiunea ei, trebuie să fie exprimate în mod clar și expres.

De aceea, odată opțiunea făcută, în formele prescise de tratate, ea constituie un act perfect, care nu mai poate fi revocat apoi printr'o manifestațiune de voință în sens contrar.

Cum opțiunea pentru un alt Stat de cât cel cărui aparține teritoriul cedat, implică și o transferare a domiciliului optantului din acel teritoriu, faptul că persoana care a optat pentru vechea sa patrie nu părăsește teritoriul cedat, constituie el un indiciu că opțiunea n'a fost sinceră și că se poate revoca? Credem că nu. Căci sunt unele tratate care nu impun optantului obligațiunea de a-și transfera domiciliul din țara la a cărei naționalitate a renunțat.

Dar, chiar dacă s'ar admite că o opțiune poate fi revocată, revocațiunea ei nu s'ar putea face decât tot în mod expres.

Așa, convențiunea germano-daneză admite revocațiunea opțiunei, însă numai pentru minorii orfelini, cari, în timpul termenului de opțiune ating vrâsta de 18 ani și dacă reprezentantul lor legal a uzat de dreptul de opțiune (art. 8 & 2), în numele lor.

Deși, din punct de vedere teoretic, revocațiunea unei opțiuni nu s'ar putea ușor justifica, totuși, în practică, ea poate corectia anumite nedreptăți ce s'ar face unor persoane cărora nu le-a fost posibil să-și manifeste, în mod individual, dorința lor.

Și atunci, când tratatele stipulează, fie în mod expres, fie prin analogie, sau printr'o largă interpretare, că reprezentații minorilor și interzișilor vor putea face declarațiuni de opțiune în numele acestora, intervin convențiuni între Statele interesate, prin care se deroagă de la aceste principii.

Așa, convențiunea germano-poloneză admite că revocațiunea va avea loc în toate cazurile în care

reprezentanța legală ia sfârșit înainte ca termenul de opțiune să fie expirat.

Convențiunea germano-daneză acceptă revocațiunea pentru minorii orfelini, cari au optat prin reprezentantul lor; convențiunea ceho-germană permite revocațiunea opțiunii pentru minori și interziși; convențiunea germano-poloneză admite revocațiunea chiar și pentru femeia măritată, a cărei căsătorie este desfăcută înaintea expirațiunii termenului de opțiune; singura convențiune germano-belgiană respinge pur și simplu orice revocațiune a unei opțiuni expres manifestate.

Tendința diferitelor convențiuni de a admite revocațiunea opțiunii, acolo unde ea ar constitui o nedreptate pentru optantul minor sau interzis, își găsește în totul justificarea în principiile de echitate, care trebuie puse mai presus de cât teoriile rigide ale dreptului; iar extensiunea acestei revocabilități și la femeia divorțată este în totul conformă progresului ideilor din zilele noastre, cari cer deplina egalitate de drepturi între femei și bărbat.

În cazurile în care revocațiunea este admisă, ea trebuie făcută în aceleași forme ca și declarațiunea de opțiune, adică în termeni clari și în mod expres. Nu se admite o revocațiune tacită, care s'ar baza pe anumite indicii, a căror caracter sau natură ar fi greu de stabilit.

Altfel, s'ar reînvia vechile controverse în materie de opțiune, care dădeau loc la discuțiuni interminabile și adesea inutile, fără un interes practic bine lămurit.

Pentru ca exercițiul dreptului de opțiune să se poată face în toată libertatea, tratatul de la St. Germain (art. 81) și cel dela Trianon (art. 65), prevăd că Puterile contractante se obligă a nu împiedica, prin nici un mijloc, facultatea de opta de care beneficiază anumite persoane. O stipulațiune de această

natură nu există în tratatul asupra Basarabiei. Mult mai categoric în privința libertății de opțiune este însă tratatul Minorităților, care stipulează în art. 5 că: „România se angajează a nu face nici o piedică, „cu privire la exercițiul dreptului de opțiune pre- „văzut prin Tratatetele închiate sau ce se vor închia de Puterile aliate și asociate cu Austria sau cu Un- „garia și de a permite interesatilor de a dobândi sau „nu naționalitatea română”.

2. Care sunt persoanele capabile de a opta ?

Asupra persoanelor capabile de a opta au fost mari discuțiuni atât în teorie cât și în practică. Doctrina și jurisprudența n'au fost totdeauna de acord în această chestiune și mai ales când era vorba de minori și de femeile măritate. Nu se știe dacă principiile de drept civil erau aplicabile în toată întinderea lor în această materie sau trebuia să se admită anumite derogări impuse de necesitățile practice.

Pentru a determina capacitatea optantului se aplică, în general, legea Statului cesionar.

Tratatetele au încercat să dea soluțiuni în chestiuni de capacitate, care să aibă un caracter de reguli generale aplicabile la toate cazurile de aceeași natură. Aceste principii nu sunt însă atât de complete și de eficace pe cât s'ar părea la prima citire a textelor din tratate. Natural că s'a făcut un mare pas înainte față de stipulațiunile din vechile tratate.

Așa, s'a admis că opțiunea soțului aduce și pe cea a soției. (Tratat St. Germain, art. 78, al. 2; Tratatul Trianon art. 63, al. 2; Tratatul asupra Basarabiei art. 5, al. 2; Tratatul Minorităților art. 3, al. 2).

Această soluțiune nu este însă totdeauna echitabilă. Dacă, pe deoparte, e un mare avantaj și poate chiar o necesitate pentru bunul mers al menajului ca ambii soți să aibă aceeași naționalitate; pe de altă

parte, s'au sacrificat drepturile femeii și s'a trecut poate peste voința ei. Și atunci unde mai este acea egalitate de drepturi între soț și soție, pe care legiurile din multe State le recunosc femeii măritate? Cum se împacă această dispozițiune cu dispozițiunile din alte legi care tind a-i reda femeii capacitatea pe care i-o micșorase trecerea sa în căsătorie?

Soția va putea deci să facă acte juridice mult mai importante în viața de toate zilele, dar nu va putea să-și aleagă naționalitatea!

Și apoi e nedrept ca româncă măritată cu un ceh din Transilvania, care ar opta pentru Cehoslovacia, să devină cehă, pe când ea ar dori să opteze pentru România, țara ei de naștere și a părinților ei.

Tratatele mai prevăd că opțiunea părinților aduce pe acea a copiilor lor mai mică de 18 ani. (Tratat St. Germain art. 78; Trianon art. 63; Minorităților art. 3, tratatul asupra Basarabiei art. 5).

Tratatele permit de asemenea minorilor de 18 ani de a opta, în mod individual și personal, ceea ce constituie un progres însemnat față de ideile și soluțiunile anterioare.

Dar pentru ceilalți descendenți, ce se va decide în lipsa oricărei dispozițiuni din tratate în această privință? Dacă aceștia vor avea indigenatul pe un alt teritoriu naționalitatea lor este regulată într'un chip independent de acea a părinților.

De asemenea tratatele nu vorbesc nimic despre opțiunea orfanilor de tată și mamă, cari, din nenorocire, sunt destul de numeroși de la războiu încoace, și nici despre persoanele în curatelă.

Pentru toate aceste cazuri speciale numai convențiunile, cari ar interveni între State, ar putea aduce o soluțiune satisfăcătoare pentru interesele persoanelor care intră în categoriile de mai sus.

Astfel, pentru copii ar trebui să facem, în chestiune de opțiune, o distincțiune între copii legitimi și

cei naturali. Pentru copiii naturali, dacă sunt în vârstă de mai puțin de 18 ani, ei capătă naționalitatea mamei; pentru cei legitimi, în vârstă de mai puțin de 18 ani, dacă părinții sunt amândoi în viață, ei dobândesc naționalitatea aceluia dintre părinți care este reprezentantul lor legal, adică aceluia care exercită puterea părintească. Dacă (numai unul din părinți este în viață, copilul câștigă naționalitatea sa. În caz de minorii orfelini, mai mici de 18 ani, sau de persoane definitiv sau provizoriu interzise sau absente, dreptul de obținere se va exercita prin reprezentantul lor legal.

De asemenea se va decide că opțiunea femeii divorțate va atrage după sine și pe aceea a copiilor săi legitimi asupra cărora ea exercită puterea părintească.

Iată câte lacune, numai în materie de opțiune, prezintă aceste Acte internaționale care aveau menirea să refacă lumea, pe alte baze, în urma cruntului războiu!

Tratatul de la St. Germain (art. 78) și Trianon (art. 63) acorda tuturor persoanelor dreptul de a opta „pentru naționalitatea Statului în care aveau indigenatul lor mai înainte de a-l dobândi în teritoriul transferat”.

Prin urmare, vor avea dreptul să opteze pentru naționalitatea austriacă sau ungară numai persoanele care câștigaseră, posterior nașterii lor, indigenatul în unul din teritoriile anexate.

Astfel, dacă un Ungur a avut la început indigenatul la Budapesta și l'a transferat ulterior la Arad, va putea să opteze pentru Ungaria, însă nu și Ungurul care a avut întotdeauna indigenatul la Arad.

Cum tratatele nu vorbesc de cei ce au avut totdeauna indigenatul în teritoriile transferate, urmează că aceștia n'au dreptul să-și aleagă Statul al cărui cetățean ar dori să fie. Făcându-se această

deosebire, e posibil că redactorii tratatelor au avut în vedere faptul că originarii fiind prea mult legați de teritoriile anexate e necesar ca ei să le urmeze soarta. Această nouă concepție nu e scutită de orice critică și nici n'ar putea fi ușor explicată în practică. Căci, dacă se admite o schimbare de naționalitate liber consimțită, atunci cum se împacă impunerea unei anumite naționalități cu facultatea ce se dă unei persoane de a opta pentru țara care-i convine mai bine intereselor sale?

Derogările de la principiul general al opțiunii ar fi trebuit impuse de necesități reale, iar nu de un simplu capriciu al redactorilor tratatelor.

Opțiunea persoanelor din teritoriile transferate se poate face, fără nici o piedică, pentru vechea lor patrie. Lucrul e așa de natural că nici nu mai are nevoie de explicație.

Dar, aceste persoane pot opta, dacă ele o preferă, și pentru altă țară, de care sunt legați prin anumite legături etnice. Această dispozițiune este foarte bună, căci numai astfel se permite unei persoane de a deveni supusul unei țări, care e aceea a visurilor și năzuințelor sale.

După termenii tratatelor de la St. Germain (art. 80) și Trianon (art. 64) persoanele având indigenatul într'un teritoriu cedat unei țări, care diferă de majoritatea populațiunii acelu teritoriu prin *rasă* și *limbă*, pot opta pentru țara de care sunt legați prin rasă și limbă.

Astfel, un Român din Transilvania având indigenatul la Triest va putea opta pentru România.

Acest drept special de opțiune trebuie să se exercite însă numai în favoarea uneia din țările următoare: Austria, Ungaria, Italia, România, Polonia, Cehoslovacia și Jugoslavia. Deci, nu se va putea opta pentru Franța, Anglia sau alt Stat.

Ori cât de bine intenționați au fost redactorii

tratatelor punând acest principiu, totuși e greu de prevăzut dacă el va duce, în aplicarea lui, la vreun rezultat satisfăcător. Totul depinde de felul cum autoritățile din țările interesate vor ști să interpreteze aceste dispozițiuni. Căci nu e așa de ușor să precizezi cu siguranță ce trebuie să se înțeleagă prin majoritate în privința rasei și a limbii, ceea ce constituie o pură chestiune de fapt; mai ales că, — după cum spuneam când am tratat despre „comunitatea de rasă și limbă” ca criteriu de naționalitate —, atât limba cât și rasa nu constituie prin ele însăși un element distinct de naționalitate.

În speță, e necesar ca Statele interesate să se pună de acord, că, în adevăr, o persoană, care dorește să opteze pentru o anumită naționalitate, îndeplinește condițiunile de „limbă și rasă”.

Se poate însă întâmpla ca Statul desmembrat să considere că anumiți indivizi de pe teritoriul ce i-a rămas pot opta, dar că țara pentru care ei ar vrea să opteze să se opună la aceasta pe motiv că nu-i consideră ca corespunzând majorității populațiunii sale: iată un izvor de conflicte a căror deslegare juridică nu se poate prevedea.

Tratatele nu indică, de altfel, care ar fi autoritatea menită să-și spună ultimul cuvânt în această chestiune; ori, este știut că, în materie de naționalitate, conflictele sunt aproape ireductibile, de oarece nici un Stat nu este dispus să facă concesțiuni sau se plece înaintea pretențiunilor altui Stat.

3. *Transferarea domiciliului*

Când un teritoriu este cedat în urma unui războiu, când anexiunea este forțată, dreptul de opțiune este aproape întotdeauna subordonat emigrațiunii, adică transferării domiciliului în afară de teritoriul Statului a cărui naționalitate se repudiază.

De altfel, chiar Statul anexant are tot interesul ca în teritoriile cedate să nu rămână supuși de ai Statului desmembrat, a căror prezență ar constitui acolo un focar de agitațiuni.

Pe dealtă parte, acei locuitori sunt liberi să-și păstreze naționalitatea ce-au avut până atunci, dar cu condiția să-și transporte domiciliul lor, în afară de teritoriul cedat.

Mutarea domiciliului se poate face sau în țara pentru care ei au optat, sau în altă țară.

S'a încercat să se susțină că transferarea domiciliului pe teritoriul țării pentru care optează o persoană, ar fi o condițiune indispensabilă a opțiunei. Credem că o atare părere nu s'ar putea susține în teorie, căci transferarea de domiciliu este mai mult o consecință naturală a opțiunei: nimic mai firesc ca o persoană să părăsească teritoriul cedat, când nu optează pentru naționalitatea Statului anexant, și să se stabilească în Statul desmembrat. Dar dacă interesele ei îi dictează altfel? Atunci se poate stabili în oricare altă țară, fără ca prin aceasta să sufere vreo decădere din drepturile ce decurg din opțiune.

Totuși, unele tratate impun optantului obligațiunea să-și mute domiciliul în Statul în favoarea căruia va fi optat". (Tratatele St. Germain art. 78, al. 3; Trianon (63, al. 3; Minorităților art. 3, al. 3; Tratatul asupra Basarabiei, art. 5).

Dar dacă optantul își mută domiciliul în altă țară, poate acest fapt să anuleze declarațiunea lui expresă de naționalitate? Desigur că nu.

Optantul ar putea chiar să rămână în teritoriul cedat, dar în acest caz, Statul anexant poate să-l expulzeze, căci, prin exercitarea opțiunei, el a devenit pentru acel Stat un supus străin.

Nu poate fi însă expulzată o persoană atât timp cât termenul de opțiune este încă în curs. Și cu drept cuvânt, căci Statul anexant ar profita poate să alunge

peste graniță unele persoane, care ar avea tot interesul să dobândească noua naționalitate la care le dă dreptul stipulațiunile din tratate.

De altmintreli, expulzarea nu este indispensabilă ca efect a opțiunei și nu constituie, în nici un caz, pentru Statul anexant o obligațiune. Se poate chiar ca optanții să aibă nevoie să rămână câțva timp în teritoriul cedat având motive serioase, adică interese familiare sau financiare, și să fie siliți în acest caz să ceară un permis de ședere în țară ca oricare alt străin.

Transferarea de domiciliu constituie pentru Statul anexant mai mult un drept, de care el poate uza cum crede, decât o obligațiune. Apoi Statul anexant, care expulzează pe un optant depe teritoriul său, n'are să controleze dacă optantul se stabilește în țara pentru care el a optat; e o chestiune care nu-l privește.

Tratatele prevăd un anumit termen în care transferarea domiciliului va trebui să aibă loc. În general, acest termen este de 12 luni din ziua declarațiunei de opțiune.

4. *Optanții pot conserva bunurile lor imobile din teritoriile alipite.*

Transferarea domiciliului nu implică pentru optant pierderea dreptului de a păstra bunurile imobile din teritoriile părăsite. El poate de asemenea duce cu dânsul, beneficiind de scutire de vamă, toate bunurile sale mobile. Tratatele conțin stipulațiuni precise în acest sens. (Tratatul St. Germain art. 78; Tratatul Trianon art. 63; Tratatul asupra Basarabiei art. 5; Tratatul Minorităților art. 3).

Aceste dispozițiuni reprezintă un progres față de practica anterioară și au de scop de a proteja pe optant contra oricărei măsuri de spoliațiune din partea Statului anexant sau de vindere forțată a proprietății în condițiuni adesea foarte defavorabile.

Vechile tratate obligau pe o persoană, care a optat pentru altă țară, decât cea anexantă, nu numai să emigreze, dar să lichideze, în acelaș timp, orice avere ar fi posedat în teritoriul ce părăsește¹⁾.

În aceste condițiuni, e lesne de înțeles la ce grea încercare era supus optantul și la ce tragedie sufletească, trebuind să aleagă între dragostea pentru vechea lui naționalitate și bunurile părintești, de care îl leagă poate, cele mai scumpe amintiri.

Mai mult încă, fără nouile dispozițiuni, însuși dreptul de opțiune ar fi fost iluzoriu, căci dacă se admite că opțiunea are efect retroactiv și că măsuri excepționale de sechestru se aplică bunurilor inamice, care pot fi chiar lichidate de Statul anexant, în contul despăgubirilor de războiu, atunci câți ar mai avea curajul și convingerea să-și păstreze vechea naționalitate, când ar ști că, în acest chip, ei riscă să piardă aproape tot avutul lor!

Și atunci, e foarte înțeleaptă măsura luată de redactorii tratatelor ca optanții să poată conserva bunurile lor. Numai astfel se evită de a se face o anexiune impopulară, căci nu i-se impune nimănui, printr'o presiune de orice natură, ca el să devină cetățeanul Statului cesionar, pe care îl urăște poate.

Totuși aceste dispozițiuni, oricât de echitabile ar părea în practică, nu pot fi interpretate într'un sens atât de larg încât ele să constitue, pentru beneficiarii lor, un tratament de favoare față de cetățenii Statului anexant sau față de regimul la care sunt supuse bunurile imobile ale acestora.

Chestiunea are importanța ei și a făcut obiectul unor lungi și aprinse discuțiuni, între noi și Unguri, în fața Societății Națiunilor.

Iată în ce consta acel diferend:

După terminarea războiului mondial, România

1) *Tratatul ruso-turc* de la 8 Februarie 1879.

a aplicat principiile reformei agrare din vechiul Regat tuturor teritoriilor dezrobite sau care i-au fost atribuite prin tratatele de pace.

Ori, această operă de unificare a regimului bunurilor imobile, a fost considerată de Ungaria ca o măsură vexatorie îndreptată, în aplicarea ei, exclusiv contra optanților unguri și, deci, contrară tratatelor internaționale semnate de România.

Printr'un memoriu adresat Consiliului Societății Națiunilor, Guvernul Ungar arăta că exproprierea nejustificată, cu titlul de reformă agrară, a proprietăților persoanelor cari avuseseră indigenatul în teritoriile cedate României, dar cari au optat pentru naționalitatea ungară, constituie o violare flagrantă a tratatelor, dat fiind că stipulațiunile acestora specifică, în mod expres, că: „*persoanele cari au exercitat dreptul de opțiune vor fi libere să păstreze bunurile imobile ce ele posedă în teritoriul român*”.

Contradicțiunea între dispozițiunile tratatelor și legea agrară română este manifestă.

România ar fi trebuit să-și conforme legislațiunea sa internă stipulațiunilor din tratatele internaționale, mai ales că tratatul Minorităților, în art. 1, dispune că: „România se obligă ca stipulațiunile cuprinse în art. 2—8 din prezentul capitol să fie recunoscute ca legi fundamentale, ca nici o lege, nici un regulament, nici un act oficial să nu se afle în contradicere sau în opoziție cu aceste stipulațiuni și ca nici o lege, nici un regulament sau acțiune oficială să nu aibă precădere față de ele”.

Și Ungurii cereau, nici mai mult nici mai puțin, decât ca bunurile imobiliare ale aptaților unguri, luate de măsura confiscatorie a reformei agrare, ce se face actualmente în România, să fie restituite posesorilor lor în starea în care să găseau acele bunuri înainte de expropriere”.

Aceste pretențiuni absurde ale Guvernului un-

gar, care păreau întemeiate la prima vedere, au fost spulberate în urma argumentațiunei luminoase a d-lui Titulescu, Ministrul nostru la Londra și delegat al Guvernului Român la Societatea Națiunilor.

În lungul discurs rostit cu acest prilej, d-l Titulescu spune între altele:

„Dar Ungaria nu se mulțumește cu egalitatea între proprietarii români; ameliorațiunea regimului proprietăților în Transilvania în raport cu vechiul Regat, nu o impresionează de loc. Ceea ce Ungaria vrea e, ca în teritoriul Transilvaniei să se creeze un privilegiu pentru proprietarii unguri față de proprietarii români.

„La aceasta tinde memoriul, la aceasta ar vrea ea să servească tratatele internaționale.

„Interpretațiunea pe care ea o dă Tratatului de la Trianon este din cele mai caracteristice. Tratatul a garantat supușilor (unguri, care optează pentru naționalitatea maghiară, *păstrarea bunurilor lor imobiliare*. Asta vrea să zică, pentru Ungaria, că bunurile imobiliare a acestor supuși nu pot fi atinse prin dispozițiuni de ale legilor române, adică, în orice caz, că aceste bunuri nu pot să fie expropriate contra unei plăți așa cum e organizată de legile române.

„Ce-a vrut Tratatul de la Trianon, după noi?

„Să mențină o regulă care-i de drept comun, de mult timp, în toate tratatele internaționale: a prelungi toleranța internațională în privința străinilor permițându-le să fie proprietari, a garanta pe optanți contra unei confiscări a bunurilor lor. Optanții rămân proprietari cu toată opțiunea lor, *dar proprietari în cadrul legii române*. Deci, dreptul de proprietate poate să fie ulterior modificat de Statul Suveran, cu condițiune însă ca dispozițiunile sale să aibă un caracter general și să se aplice la toți supușii.

„Tratatul de la Trianon n'a putut să înțeleagă un singur moment, după mine, că se va creia în Ro-

mânia insule de proprietăți individuale, pe care legea română n'ar putea să le atingă în decursul vremurilor, fără sancțiuni internaționale.

„In definitiv, este chestiunea de a se ști dacă Tratatul a garantat Ungurilor o proprietate nouă, o proprietate mai puternică, o proprietate *sui generis*, pe care nimeni n'ar putea s'o aibă în Europa, căci pentru a o avea, ar trebui să fie... optant ungar.

„In adevăr, un Român, un Francez, un Englez, nu poate să aibă în România decât proprietatea ca toți ceilalți, adică o proprietate organizată de legile române, legi care pot să se schimbe după necesitățile române, necesități care nu pot avea ca limite decât interesele poporului român.

„Nimic de asemănător cu proprietatea unui optant ungar! Acesta din urmă are un tratat, care, luând în considerațiune situațiunea unui moment dat, îi fixează dreptul pentru eternitate.

„Și, cum un optant ungar este prin definiție un supus ungar, care trăește în Ungaria, el nu suferă exproprierea legii ungare pentru că are imobilele sale dincolo de frontieră, în România, și el nu suferă nici expropriațiunea română, pentru că este apărat de un tratat.

„Dacă aceasta a fost, în adevăr, intențiunea părților contractante la Trianon permiteți-mi să zic că, răsfoind tratatele ce s'au încheiat dela 1919, nu se va găsi nici o altă creațiune, depășind în seducțiune... cariera de optant ungar!

„Primirea tezei ungare ar însemna deci că tratatele au presărat noua hartă a Europei cu fortărețe de drept privat intangibile, cari ar fi, în viitor și pentru totdeauna, în raport cu Statele Suverane, ceea ce fură, odinioară, în evul mediu numai, fiefurile seniorilor față de Rege”¹⁾.

1) *La réforme agraire en Roumanie et les optants hongrois de Transylvanie devant la Société des Nations*, Jouve & C-ie. Paris, 1924.

Discuțiunile în această chestiune continuând la Bruxelles între delegații *ambelor țări*, s'a ajuns la semnarea unui acord în care Re prezentantul Ungariei a recunoscut, în cele din urmă, că *tratatul nu se opune la o expropriere a bunurilor optanților pentru motive de utilitate publică, înțelegându-se între aceste și necesitățile sociale ale unei reforme agrare.*

În urma acestei declarațiuni, diferendul nostru cu Ungaria, cel puțin în ceea ce privește interpretarea clauzelor din Tratatul relative la păstrarea bunurilor imobiliare de către optanți, a fost curmat.

De altfel, acest mod de a vedea a fost consacrat ulterior de convențiunile relative la opțiune, care au precizat ce se înțelege prin stipulațiunile din tratatele de pace relative la protecțiunea bunurilor imobile aparținând optanților.

Așa, art. 12 din convențiunea germano-cehă prevede că: „Părțile contractante mențin dispozițiunile prin care optanții pot conserva bunurile lor imobile, în țările pentru care ei n'au optat și se obligă de a nu le restrânge prin legi, cari nu sunt de ordin general, sau aplicările supușilor lor sau la toți locuitorii țării”.

De asemenea și art. 6 din convențiunea germano-belgiană declară: „În cazul când persoanele au trans-portat domiciliul lor în Germania, Guvernul belgian le va permite intrarea pe teritoriu și șederea acolo, în măsura în care necesitățile administrațiunei bunurilor o reclamă și în care siguranța Statului o permite”.

CUPITOLUL III.

Dificultățile la cari poate da naștere aplicarea clauzelor de naționalitate din tratate

Contrazicerile care există între stipulațiunile diferitelor tratate pot da naștere la dificultăți și controverse, a căror deslegare e adesea foarte greu de găsit, căci, în asemenea cazuri, legile interne, nu pot edicta nici o dispozițiune care ar fi contrară celor conținute în tratate.

Și aceasta cu atât mai mult cu cât chiar tratatul intervenit între Principalele Puteri asociate și aliate și România prevede, în mod expres, în cap. I, art. 1 că: „România se obligă ca stipulațiunile cuprinse în art. 2—8, din prezentul capitol (care tratează despre naționalitate) să fie recunoscute ca legi fundamentale, ca nici o lege, nici un regulament, nici un act oficial să nu se afle în contrazicere sau în opoziție cu aceste stipulațiuni și ca nici o lege, nici un regulament sau acțiune oficială să nu aibă precădere față de ele”.

Deci, dacă două tratate conțin stipulațiuni contradictorii asupra aceleiași chestiuni, cum e posibil ca legile interne asupra naționalității, întocmite în fiecare țară, să le aplice fără a veni în conflict cu prescripțiunile uneia sau alteia din cele două stipulațiuni opuse? În asemenea cazuri cărui tratat i se va da preferință? Grea problemă de rezolvat!

Pe când tratatele dela St. Germain, Trianon și Convențiunea asupra Basarabiei conțin clauze aproape identice asupra naționalității, tratatul Minorităților din 9 Decembrie 1919, conține dispozițiuni cari, în

loc să confirme și să precizeze stipulațiunile din tratatele de mai sus, le contrazice în multe privințe.

1. Așa, art. 3 din tratatul Minorităților dispune că: „România recunoaște ca supuși români, de plin drept și fără nici o formalitate pe *orice persoană domiciliată...* pe teritoriile alipite ei prin tratatele cu Austria și Ungaria...”, pe când tratatele în chestiune de la St. Germain (art. 70) și Trianon (art. 61), nu vorbesc decât de persoane având „*indigenatul (pertinenza)*” pe teritoriul transferat României.

Ori, după legile austro-ungare, se putea foarte bine ca o persoană să aibă indigenatul într-o comună și să domicilieze în altă comună. Prin urmare, un individ domiciliat pe teritoriul cedat României, dar având indigenatul pe un teritoriu rămas Ungariei sau Austriei, va fi considerat în acelaș timp și ca cetățean român — după tratatul Minorităților —, și ca cetățean ungar sau austriac, după tratatele de la St. Germain și Trianon.

Astfel, după tratatele generale acești indivizi au păstrat, fără condiție naționalitatea lor primitivă, deși după tratatele speciale li-se atribue unora din ei o naționalitate nouă. Ei vor avea deci o dublă naționalitate, după cum vor invoca unul sau altul din tratatele în chestiune.

La rândul lor, Austria și Ungaria pot să susțină că nu recunosc naționalitatea atribuită supușilor lor de un tratat la care n'au participat. De aici conflicte între legile interne întocmite în țările interesate pentru aplicarea stipulațiunilor din aceste texte.

2. Mai departe, în art. 4, tratatul Minorităților prevede că: „România recunoaște ca supuși români, de plin drept și fără nici o formalitate, persoanele de naționalitate austriacă sau ungară, născute pe teritoriile ce i-au fost alipite prin tratatele de pace cu Austria și Ungaria, persoane născute din părinți domiciliați acolo, *chiar dacă la data punerii în vigoare*

a prezentului tratat acele persoane n'ar domicilia ele însă-și pe acele teritorii.

„Totuși, în decursul celor 2 ani, ce vor urma după punerea în vigoare a tratatului de față, zisele persoane vor putea declara înaintea autorităților române competente din țara lor de reședință, cum că renunță la *naționalitatea română* și atunci ele vor înceta de a fi considerate ca supuși români”.

Asupra acestui articol se pot face următoarele observațiuni:

a) Stipulațiunile cuprinse întrânsul n'au echivalent în tratatele de la St. Germain și Trianon, unde nu există nici o dispozițiune care să atribue persoanelor numai *originare* dintr'un teritoriu naționalitatea Statului care exercită suveranitatea asupra acelui teritoriu.

În acest caz Austria sau Ungaria, dacă acele persoane au indigenatul pe teritoriul lor, le va considera ca supuși ai săi pe baza tratatelor de pace.

b) E contrar art. 70 din Tratatul de la St. Germain și art. 61 din cel de la Trianon, care consideră de plin drept ca supuși români numai persoanele care aveau indigenatul în teritoriul transferat, nu și pe cele numai născuțe, dar nedomiciliate acolo.

c) După dispozițiunile acestui articol persoanele *origine*, chiar nedomiciliate pe teritoriul transferat, sunt considerate ca *supuși români* de plin drept, însă au facultatea de opțiune pentru o altă naționalitate, iar dacă vor avea indigenatul într'o comună din Ungaria sau Austria vor fi considerate, de plin drept și *fără facultatea de a opta*, ca supuși austriaci sau unguri în baza art. 64 St. Germain și 56 Trianon, care stipulează că: „Austria (Ungaria) recunoaște ca supuși austriaci (unguri) de plin drept și fără nici o formalitate, toate persoanele având indigenatul pe teritoriul lor la data punerii în vigoare a tratatelor de față și cari nu sunt supuși ai unui alt Stat”.

Deci, aceeași persoană va putea fi considerată pe baza art. 4 din tratatul Minorităților ca *supus român sub rezerva dreptului de opțiune*, iar pe baza dispozițiilor din tratatele de la St. Germain și Trianon ca supus austriac sau ungar *fără drept de opțiune*.

Mai mult încă. Dacă persoana născută pe teritoriul transferat României are indigenatul într-o comună din Austria, dar e de origine poloneză sau cehă, deci, se deosebește prin „rasă” și „limbă” de majoritatea populației de acolo, chestiunea e și mai complicată.

După art. 4 din tratatul Minorităților această persoană va fi considerată ca cetățean român cu dreptul de a opta; după tratatele de la St. Germain (art. 64) și Trianon (art. 56), ca supus austriac sau ungar, fără facultatea de opțiune; iar după art. 80 din tratatul de la St. Germain și art. 64 Trianon i-se recunoaște dreptul de a opta, însă nu pentru România, ci pentru țara cu care are legături etnice.

d) Cum se poate, foarte bine, ca o persoană să fie născută din părinți domiciliați într-o comună din teritoriul transferat României, însă să aibă domiciliul în Austria sau Ungaria, în această ipoteză ea va fi considerată ca supus român cu recunoașterea facultății de a putea renunța la cetățenia română.

Și atunci, dacă acea persoană invoacă stipulațiunile tratatelor de la St. Germain (art. 78) și Trianon (art. 63), va trebui să-și mute domiciliul în țara pentru care a optat sau în altă țară, pe când după art. 4 din tratatul Minorităților, care nu cere o transferare de domiciliu, după ce va renunța la cetățenia română, ea va putea veni să se stabilească pe teritoriul României ca național al unui Stat dușman poate.

Din cauza lipsurilor și a contradicțiilor ce există în dispozițiunile tratatelor de pace, legile interne, întocmite în fiecare Stat, tocmai pentru aplicarea

principiilor consacrate de aceste tratate cu privire la naționalitate, sunt adesea o sursă de conflicte între vecini.

3. Articolele 78 (St. Germain) și 63 (Trianon) prevăd ca cei ce diferă prin „rasă” și „limbă” de majoritatea populației pot să opteze pentru naționalitatea Statului cu care au legături etnice.

După aceste articole un Român din Transilvania, având indigenatul la Triest, poate să opteze pentru România, pe când alte articole, din aceleași tratate, nu-i dă dreptul să opteze decât ori pentru Italia, ori pentru Austria. Când legiuitorul intern va întocmi o lege asupra naționalității care din aceste dispozițiuni le va avea în vedere? Fi-va el sigur că Statul respectiv interesat se va ralia la modul său de a vedea?

* * *

Pentru a evita, pe cât posibil, conflictele de naționalitate cărora aplicarea dispozițiilor din tratate ar putea eventual da naștere, Statele moștenitoare ale fostei Monarhii austro-ungare, adică: Austria, Ungaria, Italia, Polonia, România, Regatul Serbo-Croato-Sloven și Cehoslovacia au semnat la 6 Aprilie 1922, în Conferința dela Roma, o Convențiune privitoare la naționalitate, cu următorul cuprins:

Art. 1. — Modurile de dobândire și de pierdere a naționalității sunt reglementate de legea fiecărui Stat.

Art. 2. — In raporturile dintre Inaltele Părți Contractante naționalitatea va fi dovedită printr'un certificat liberat de autoritatea competentă după legea fiecărui Stat și vizat de autoritatea de care depinde suszisa autoritate. Certificatul va indica baza legală a naționalității pe care o atestă. Fiecare din Inaltele Părți Contractante va putea totuși, ori de câte ori va găsi necesar, să ceară ca conținutul certificatului să fie confirmat de autoritatea centrală a Statului.

Art. 3. — Inaltele Părți Contractante se angajează a-și notifica reciproc lista autorităților competente să

elibereze și să vizeze certificatul de care e vorba în articolul precedent.

Art. 4. — În caz de contestațiune între Inaltele Părți Contractante asupra naționalității de atribuit, după dispozițiunile Tratatelor dela St. Germain și Trianon, unui supus a fostului Imperiu Austriac, sau unui supus al vechiului Regat al Ungariei, o Comisiune compusă dintr'un delegat al fiecărei din Puterile Contractante interesate și dintr'un Președinte ales de comun acord de zisele Părți, și în caz de dezacord de Președintele Confederațiunei Elvețiene, printre supușii unui Stat altul decât Părțile Contractante — termenele fixate pentru exercițiul dreptului de elecțiune sau de opțiune odată trecute — va tranșa diferendul. În caz de dezacord între delegați, președintele va decide.

Deciziunile adoptate vor fi în orice caz definitive.

Dispozițiunile de mai sus nu aduc nici o știrbire la dispozițiunile și regulile Tratatelor dela St. Germain și Trianon și anume dispozițiunilor articolelor 81 și 230 din Tratatul dela St. Germain și articolelor 65 și 213 din tratatul de la Trianon, nici dispozițiunilor convențiunilor particulare încheiate sau care vor fi încheiate între Statele interesate și mai ales celor din convenția între Austria și Cehoslovacia semnată la Brno, la 7 Iulie 1920.

Art. 5. — Prezenta Convențiune va fi ratificată cât mai curând posibil.

Fiecare Stat va adresa ratificațiunea sa Guvernului Italian, prin mijlocirea căruia va fi comunicată tuturor celorlalte State semnatare.

Ratificațiunile vor fi depuse în arhivele Guvernului Italian.

Prezenta convențiune va intra în vigoare, pentru fiecare Stat semnatar, dela data depunerii ratificațiunei și din acest moment ea va produce efect între Statele care au procedat la depunerea ratificațiunilor lor.

CAPITOLUL IV.

Critica Tratatelor sub raportul naționalității

Dela războiu încoace naționalitatea a căpătat în viața politică și economică o însemnătate mult mai mare decât a avut-o altădată.

În stabilirea condițiunei unei persoane, după dreptul constituțional al unei țări, sau a drepturilor ei de autor și inventator; în chestiuni de procedură civilă, sau când e vorba de drepturi de familie, proprietate, nume ori fisc, pretutindeni e necesar să fim bine fixați asupra posesiunei naționalității, care poată să producă efecte decisive.

Iată de ce ori decâte ori se prezintă o chestiune de naționalitate ea reclamă o cât mai grabnică deslegare.

Câteodată sunt așa de mare interese în joc încât ele amenință să tulbure chiar bunele raporturi ce există între State. Cine nu-și amintește de conflictul dintre noi și Greci în afacerea Zappa?

Soluțiunile indicate de tratate în diferitele chestiuni de naționalitate sunt adesea foarte neclare și incomplete. Ele nu prevăd reguli uniforme care să se aplice în toate cazurile de cesiuni de teritorii. Când sunt loviți de cesiune numai locuitorii depe teritoriul cedat, când și cei ce sunt născuți acolo, dar având domiciliul în altă țară; uneori se ia în considerațiune pentru schimbul de naționalitate data intrării în vi-

goare a tratatului, alteori se ține socoteala și de alte circumstanțe sau se fixează un anumit termen.

De asemenea și dreptul de opțiune este când mai întins pentru o anumită categorie de persoane, când mai restrâns pentru alta; chiar și acolo unde există dispozițiuni mai precise ele sunt supuse adesea la anumite condițiuni.

În multe cazuri, stipulațiunile privitoare la naționalitate sunt incomplete sau neclare și uneori contradictorii.

Numai timpul și necesitățile practice au mai clarificat puțin aceste situațiuni încurcate.

Și aici, ca și în alte domenii, echitatea și convențiunile dintre părțile interesante joacă un mare rol.

Dacă astfel stau lucrurile, atunci tratatele sunt departe de a fi niște acte internaționale ideale.

Ele prezintă numeroase lacune și sunt susceptibile încă și de alte critici, de un ordin mai general, în afară de cele specifice materiei naționalității, pe care le-am semnalat mai sus.

1. Tratatele, deși încheiate în urma groaznicului războiu, nu și-au înțeles de loc menirea lor, căutând, într'un spirit de dreptate, să orânduiască o stare de lucruri care să înlăture orice posibilitate de noi complicațiuni și să facă să domnească o pace durabilă nu numai între învingători și învinși, dar chiar și între aliați și amici.

S'au adoptat pentru unele chestiuni soluțiuni de așa natură încât ele nemulțumesc pe toată lumea.

2. Un tratat nu trebuie deci să fie un act arbitrar, a cărei redacțiune să depindă exclusiv numai de libera alegere sau de fantezia autorilor săi.

Tratatele trebuiau să țină seamă, înainte de toate, de starea reală a lucrurilor și de interesele ce ele erau chemate să satisfacă. Nu se poate legifera în abstracto, mai ales când e vorba de atâtea popoare cu legislațiuni și aspirațiuni așa de deosebite.

3. E o mare greșală să se creadă că toate transformările sociale, de care societatea actuală este capabilă, pentru progresul și binele omenirii, se pot obține numai prin mijlocul tratatelor. Căci, oricât de multe dispozițiuni ar conține un tratat, el nu poate niciodată să cuprindă soluțiuni pentru toate cazurile ce se pot prezenta în practică.

4. Apoi, nu trebuie de asemenea să se uite învățămintele ce ni le dă istoria. E prea pretentios și poate chiar nesocotit să crezi că ai să întocmești acorduri așa de perfecte cum lumea n'a mai văzut încă; căutând să fixezi situațiunea dintr'un anumit moment să nu-ți faci iluzia că reglementezi pentru vecie.

Omul se încrede prea mult în eficacitatea soluțiunilor sale și în trăinicia lor, când totul este numai pentru o clipă. De multe ori ajungi să vezi cu ochii faptele care-ți dau cea mai crudă desmințire și cum întreaga ta operă se năruie.

5. Nu se pot îndrepta atâtea suferințe și nedreptăți numai cu ajutorul remediurilor împrumutate la cea mai îndepărtată ideologie. Ideile lui Kant, Rousseau, Hegel, etc., care au inspirat toate declarațiunile Aliatilor din timpul războiului și a încheerii păcei, numai sunt atât de potrivite pentru vremurile în care trăim.

Faptele sunt mai puternice decât toate teoriile, chiar cele mai perfecte. Căci, a doua zi după războiu, națiunile s'au găsit ceea ce ele erau în ajun, foarte egoiste și foarte neîncrezătoare, tot așa de doritoare de a se îmbogăți și de a se mări, pe cât de insensibile la dreptele cereri ale altuia.

Sunt recente, în mintea noastră încă, certurile cari au avut loc între Aliați, pe chestiuni teritoriale, în timpul conferințelor de pace.

6. Obiceiurile și tradiția, care reprezintă adesea în dreptul popoarelor înțelepciunea veacurilor, alcătuite, încetul cu încetul, un anumit tip de tratat de

pace, dela care diplomația nu se îndepărta niciodată. Acest tip n'avea nimic de ideal, dar era uman și se străduia mai ales să înlăture orice germen de discordie.

Autorii ultimelor tratate au rupt cu această tradiție; ei au înțeles să refacă lumea după propriile lor planuri, pe care le judecau în afară de orice critică.

Și cum ei n'au putut totdeauna să se pună de acord asupra soluțiilor ce fiecare din ei propuneau, în diferitele chestiuni și cazuri, ce li-se prezintau spre deslegare, oricine își poate închipui cât de perfectă era opera ce ei făptuiau.

7. Un tratat trebuie să conțină numai principii generale, aplicabile tuturor, și să evite pe cât posibil derogări în favoarea unui Stat sau a unei categorii de persoane.

Ori, ultimele tratate n'au ținut socoteală de aceste recomandățiuni înțelepte. Ca să mă mărginesc numai în materia naționalității pot cita, ca exemplu, câteva cazuri:

a) Așa art. 76 din tratatul dela St. Germain și art. 62 din tratatul dela Trianon dispun că „persoanele „cari au dobândit indigenatul posterior datei de 1 Ianuarie 1910 într'un teritoriu incorporat Statului serbo-croato-slovean sau Statului Ceho-slovac în virtutea Tratatului de față, nu vor dobândi naționalitatea „serbo-croato-slovenă sau ceho-slovacă decât cu condițiunea de a obține pentru aceasta autorizarea Statului serbo-croato-sloven sau a Statului ceho-slovac, „după cum va fi cazul.

„Dacă autorizațiunea prevăzută la alineatul precedent nu este dată sau refuzată, interesații vor dobândi de plin drept naționalitatea Statului ce exercitase suveranitatea asupra teritoriului în care ei își „aveau mai înainte indigenatul”.

De aceste stipulațiuni beneficiază numai Jugoslavia și Cehoslovacia, iar nu și celelalte State succesoare ale fostei monarhii austro-ungare. Apoi nu se

poate ușor explica rostul acestor dispozițiuni. Dece numai 2 State pot refuza indigenatul persoanelor stabilite după 1 Ianuarie 1910 pe teritoriile ce li-au fost atribuite și nu și celelalte state ca Polonia, România, etc., pentru teritoriile cedate lor?

Dacă era un interes ca unei anumite categorii de persoane să nu i se acorde naționalitatea decât în urma unei autorizațiuni speciale, trebuia să se generalizeze această stipulațiune cel puțin pentru toate Statele succesoare ale fostei monarhii Austro-Ungare.

Mai mult încă. Tot acest articol prevede că în cazul când Statul jugoslav sau ceho-slovac refuză autorizațiunea atunci interesații vor dobândi naționalitatea Statului unde aveau mai înainte indigenatul. Un indezirabil ungar, pe care guvernul ceslovac nu vrea să-l recunoască ca cetățean tocmai din cauza pericolului ce el constituie pentru siguranța Statului, va dobândi de plin drept naționalitatea română, dacă înainte de 1910 avea indigenatul într'un teritoriu cedat României.

Prin urmare, individul alungat dintr'un Stat ca periculos, trebuie să fie admis ca cetățean de un alt Sta., care nu se poate opune la aceasta din cauza stipulațiunilor categorice ale tratatelor.

Se poate concepe ceva mai bizar și mai arbitrar ca această dispozițiune?

Nu mai vorbesc de clauzele de naționalitate privitoare la Italia din tratatul dela St. Germain (art. 71, 72, 73 și 74), care răstoarnă toate principiile generale admise de tratate și care, de sigur, vor da loc la multe conflicte între statele interesate.

Până acum știam că orice persoană având indigenatul pe un teritoriu detașat de Austria va dobândi de plin drept naționalitatea Statului căruia i-a fost cedat acel teritoriu (art. 70).

Ori, pentru Italia singurul indigenatul nu-i suficient, se cere și nașterea pe acel teritoriu. Astfel, art.

71 prevede că „naționalitatea italiană, întrucât pri-
„vește teritoriile încorporate Italiei, nu va fi obținută
„de plin drept de către persoanele având indigenatul
„în aceste teritorii, dar nefiind născute acolo”.

Dar dacă Italia refuză să le acorde naționalitatea italiană, ce vor deveni acești indivizi? Ei nu sunt nici Austriaci, ca având indigenatul într'un teritoriu cedat, și nici Italiani. Care-i atunci naționalitatea acestor indivizi ?

Autorii tratatelor nu ne dau nici-o deslegare pentru un atare caz.

b) De asemenea stipulațiunile din Tratatul special referitor la minorități se aplică numai Statelor succesoare ale fostei Monarhii Austro-Ungare precum și celor învinse, iar nu și celorlalte Puteri semnatare a Tratatului.

Până la marele războiu, minoritățile de limbă, rasă, religie, din România, Serbia, etc. se bucurau de protecțiunea legilor țării ca și ceilalți conaționali ai lor.

Dela războiu încoace aceste minorități vor beneficia nu numai de legile interne ale țării unde ei locuiesc, ci și de o protecțiune specială, aceea a Societății Națiunilor, pe care majoritatea celorlalți concetățeni ai lor nu o vor putea invoca. Cum se împacă această dispozițiune cu respectul suveranității unui Stat și cu principiul de neintervențiune în afacerile lui interne ?

De aceea, acest tratat a creiat o stare de neîncredere între un Stat și o anumită categorie din cetățenii săi, căci Statul va trebui să observe în deaproape minoritățile pentru ca ele să nu poată deveni, în anumite împrejurări, instrumentele propagandei unui Stat străin și să-i tulbure ordinea lui internă.

În loc de a calma elementele minoritare, adesea recalcitrante, dintr'un Stat, recomandându-le de a deveni buni cetățeni ai noiei lor patrii, tratatele le-au

încurajat, recunoscându-le o protecțiune specială a Societății Națiunilor, în afară de protecțiunea generală a legilor țării unde trăesc, acordându-le astfel o favoare în plus numai datorită faptului că ele sunt o minoritate.

Apoi, aceste stipulațiuni aduc o jignire chiar amorului propriu și prestigiului țărilor cărora le-au fost impuse, căci ele denotă o oaricare neîncredere, cel puțin aparentă, a Marelor Puteri în modul cum acele țări înțeleg să aplice legile și să trateze pe supușii lor minoritari.

Dacă altădată, era foarte explicabilă și poate necesară o intervențiune, pe baza capitulațiunilor, în țările cu o civilizațiune înapoiată, cum era mai înainte Turcia, unde fanatismul religios atâta la persecutarea străinilor creștini, azi, o astfel de intervențiune, nu mai are nici un rost în Statele din centrul Europei, a căror grad de cultură prezintă destule garanții. Poate că nu-i exagerat dacă aș spune că, în unele privințe, regimul actual al minorităților este mult mai jignitor decât regimul capitulațiunilor din țările musulmane. Căci, Turcii, n'au admis niciodată ca supușii lor de altă limbă, rasă sau religie să poată beneficia de o protecțiune specială în afară de cea ce le era acordată de legile turcești. Și ce ironie a soartei! Până și Turcia, țară musulmană, a scăpat astăzi de capitulațiuni!

Dacă autorii tratatelor au fost conduși de alte considerațiuni, de ordin moral sau umanitar, iar nu politic, la edictarea unor atari stipulațiuni, atunci de ce n'au întins protecțiunea acordată minorităților din Europa centrală și la minoritățile din celelalte state, semnatare ale tratatelor, căci și în acele țări există minorități, a căror tratament nu este totdeauna în afară de orice critică.

Prin urmare, dacă ești minoritate în România, Polonia, Jugoslavia, etc., te poți plânge la Societatea Națiunilor, când ți-se pare că ești neîndreptățită sau

persecutată; n'ai însă acest drept dacă ai nenorocul să locuești într'o țară căreia nu i s'a impus un tratat de protecțiune a minorităților de pe teritoriul ei!

Dacă astfel stau lucrurile atunci cum mai pot fi privite tratatele ca niște acte internaționale ideale, când ele conțin stipulațiuni contrare principiilor de egalitate și de neintervențiune care trebuie să fie la baza relațiilor dintre State?

c) Dar tratatele au mers și mai departe pe această cale greșită, prevăzând excepțiuni dela principiile generale nu numai pentru grupuri de persoane mai compacte, ci chiar și pentru simpli indivizi, persoane răslețe, impunând Statelor, pe a căror teritoriu ei se găseau, să-și modifice legislațiunea lor internă privitoare la acești indivizi.

Așa, după legile noastre, spre exemplu, când o persoană, care se găsea pe teritoriul României, nu putea să justifice cărui Stat ea aparține, era considerată ca străin. Și cu drept cuvânt. A fi naționalul unui Stat e o mare favoare, care nu trebuie să se acorde primului venit. Căci, dacă individul are putința să-și aleagă patria care convine mai bine aspirațiilor sale, tot așa și Statele pot refuza acordarea naționalității unui individ, care poate că n'o merită.

Ori, art. 6 din tratatul minorităților dispune, cu privire la România, că „naționalitatea română va fi „dobândită de plin drept, prin singur faptul nașterii „pe teritoriul român, de orice persoană care nu se „poate prevala de o altă naționalitate de naștere”. Aceiași obligațiune este impusă încă câtorva State din centru Europei.

Această dispozițiune e cât se poate de criticabilă; iar prin faptul că ea se aplică numai la unele State și nu la toate Puterile semnatare ale tratatului, care o edictează, ea devine chiar nedreaptă. Căci persoane fără patrie (*heimatlos*) se găsesc nu numai în România, Jugoslavia, etc., ci și în Statele din Occident.

Dacă intențiunea făuritorilor tratatelor a fost să facă să dispară această categorie de persoane fără naționalitate, de ce n'au pus un principiu general aplicabil, fără excepțiune, tuturor Statelor care au participat la întocmirea tratatelor? Căci, oricare ar fi gradul de cultură a unei țări, autoritățile ei vor privi totdeauna ca suspect și ca periculos pentru siguranța publică pe un individ fără naționalitate.

8. În fine, e o lipsă de unitate și de armonie între stipulațiunile diferitelor tratate, sunt prea multe clauze diverse, ceea ce le complică, nu numai pentru marele public, dar chiar și pentru persoanele mai 'ndeaproape cunoscătoare a principiilor juridice.

Am arătat într'un capitol precedent câte contradicțiuni există între dispozițiunile tratatelor generale cu Austria și Ungaria și ale celui special al Minorităților.

Ele sunt menite să producă confuziune și să îngreueze sarcina legislatorului intern, care ar căuta să întocmească o lege de interpretare și punere în aplicare a acelor texte.

De aceea, opera măreață a Conferințelor de pace, din care au ieșit tratatele din 1919—1920, reprezintă un edificiu destul de șubred pentru a putea rezista vreme îndelungată, fără să se năruie, sguuirilor produse de evenimente.

Țiimpul va șterge dintrânsa, încetul cu încetul, tot ce-a fost inspirat de patimă, egoism și nesocotire a principiilor celor mai elementare de drept și echitate.

CAPITOLUL V.

Jurisprudența recentă în materie de naționalitate

Dela alipirea Ardealului la România, hotărâtă de Adunarea Națională din Alba Iulia la 1 Decembrie 1918 și confirmată prin decretul-lege No. 3631, din 11 Decembrie acelaș an, până la semnarea tratatelor de pace cu Austria (10 Septembrie 1919) și Ungaria (4 Iunie 1920) și în lipsa unei legi interne asupra naționalității, care a fost condiția juridică, din acest punct de vedere, a locuitorilor din ținuturile alipite?

După practica admisă de toate Statele¹⁾, nu e nici o îndoială că legile românești s'au aplicat imediat după unire acestor ținuturi²⁾.

Dar întrebarea se pune cum instanțele judecătorești au soluționat diferitele cazuri referitoare la naționalitate: aplicat-au ele dispozițiunile interne relative la dobândirea și pierderea cetățeniei române sau principiile dreptului internațional?

Curțele noastre de Apel n'au adoptat o soluțiune uniformă când i s'au prezintat cazuri identice sau aproape identice de această natură.

Așa se explică de ce jurisprudența din România nu-i încă complet fixată, ci variabilă dela caz la caz.

1) La città et il territorio di Trieste dopo l'armistizio sono diventati territorio nazionale senza attendere il decreto di annessione al Regno d'Italia (*Giurisprudenza* 1921, p. 1255, Curtea de Casație Turin, 12 Iulie 1921).

2) D. G. Maxim, *Consecințele Unirii Ardealului și Bucovinei, 1919.*

Ca exemplu voi cita două deciziuni ale Curței de Apel din București¹⁾, una din 13 Februarie 1919, în procesul firmei Alfred Löwenbach, pentru a i se ridica sechestrul pus pe averea sa de autoritățile noastre, care-l considerau ca supus fost inamic, și alta din 11 Iulie 1919, în procesul Arthur Goldberger, căruia i-se refuzase de baroul Ilfov cererea sa de înscriere ca avocat, pe motiv că n'a dobândit cetățenia română.

**1) Deciziunea Curței de Apel din București, secția IV,
No. 16 din 13 Februarie 1919.**

(Apelul firmei A. Löwenbach)

1. Schimbarea naționalității locuitorilor Ardealului are loc ipso facto din însuși momentul alipirii de fapt, decisă prin votul Adunării din Alba Iulia și prin decretul de alipire din 11 Decembrie 1918, și înainte de consacrarea ei prin tratate internaționale.

2. Această schimbare are loc sub condițiunea rezolutorie a unei opțiuni contrarii pentru naționalii care vor voi să păstreze vechea naționalitate a statului alipit.

3. Această schimbare are loc pentru toți locuitorii originali din ținuturile alipite, indiferent de domiciliu.

In consecință, averea unui originar din Ardeal, nu poate fi pusă sub administrație forțată.

(Firma Alfred Löwenbach).

CURTEA: Având în vedere apelul făcut de Alfred Löwenbach, singurul component al firmei cu acest nume, contra ordonanței No. 6649 din 21 Decembrie 1918 a Primului Președinte al tribunalului Ilfov, prin care i s'a respins cererea și s'a dispus menținerea averi numitului sub administrația justiției, ca fiind a unui proprietar austro-ungar, cu aplicațiunea art. 5 al legii din 21 Decembrie 1916.

a) *Istoric*: Considerând că din actele prezentate și ordonanța apelată, rezultă că în urma cererei Primului Procuror al tribunalului Ilfov din 14 Decembrie 1918, Primul Președinte al aceluiaș tribunal, a luat în cercetare cererea Firmei apelante ce are de obiect scoaterea ei de sub administrațiunea justiției, în vedere că proprietarul Alfred Löwenbach este supus Austro-Ungar, întru cât este născut în Arad, oraș ce face parte din teritoriul Ardealului alipit României, prin actul de Unire, și ca atare devenind cetățean român, prin anexiune, nu mai poate fi privit ca supus al unui stat cu care România este în stare de războiu, în cât prescripțiunea art. 5 al legii din 21 Decembrie 1916, nu-i poate fi aplicabilă, că prima instanță a respins firmei această cerere sub cuvânt că deși în principiu prin efectul unei anexiuni de teritoriu se operează și schimbarea naționalității locuitorilor teritoriului cedat, totuși în ce privește determinarea persoanelor a căror naționalitate este modificată prin anexiune, adică dacă coprinde pe ori-

1) *Pandectele Române*, anul 1922, caetul 9, pp. 268—276.

ginării născuți în teritoriul anexat, fie că au domiciliul sau nu în acel teritoriu precum și epoca și condițiile în care se operează schimbarea naționalității, se regulează mai întotdeauna prin tratatul care consacră și determină anexiunea, stabilindu-se și condițiile dreptului de opțiune pentru naționali din teritoriul anexat, așa că în cazul de față, deși Unirea cu România a teritoriului în care este născut Lövenbach este decretată, totuși, neintervenind încă un tratat de pace regulator al naționalității originare sau domiciliată în acel teritoriu, este prematur a afirma că numitul Lövenbach, în urma anexiunii, a devenit deplin cetățean român.

Considerând că în apel, Procurorul General, combătând admiterea cererii apelantului în baza argumentelor ordonanței primei instanțe, iar apelantul susținând-o, Curtea este sesizată prin efectul devolutiv al apelului și urmează deci a statua în privința efectului Unirei Ardealului cu România sub raportul naționalității supușilor teritoriului anexat, după origina sau domiciliul acestor supuși și apoi, a examina condițiile în care persoanele atinse de anexiune se pot sustrage schimbării naționalității lor primitive, aplicând în fine regulile stabilite la cazul special al apelantului Lövenbach.

b) *Efectul Unirei Ardealului cu România, sub raportul naționalității supușilor teritoriului anexat*: Considerând că ultimul război mondial a dat ca rezultat fericit pentru omenire extensiunea în raporturile internaționale a principiului liberal de respect, datorit voinței populare liber exprimată, sau a suveranității popoarelor și a admis în consecință ca orice anexiune de teritorii să fie numai realizarea expresiunii formale a votului populației respective, așa că prin acest mijloc de progres s'a permis popoarelor de aceeași rasă și cu aceleași interese morale și materiale să se unească sub aceiași administrațiune și să formeze aceeași patrie.

Considerând că în aplicațiunea acestui principiu, consacrat de marile puteri apusene, populațiunea din ținuturile locuite de români, aflată în Ardeal, și-a dat adesiunea de unire cu regatul Român, prin hotărârea Adunării Naționale din Alba-Iulia, dela 1 Decembrie 1918, hotărâre ce a fost confirmată și de România prin decretul-lege din 11 Decembrie acelaș an, decret ce a fost executat prin trimiterea armatei române în ținuturile anexate și stabilirea în ele a unei organizații militare efective, (Corpurile VI și VII-lea) după ce puterea executivă, prin organul ei autorizat, Ministerul de Război, constată că cetățenii acestor ținuturi capătă drepturi și s'a realizat astfel o unire a acestor teritorii locuite în mare parte de Români, cu patria-mumă, bazată pe faptul că cei uniți sunt într-o comunitate de interese politice și existență națională. („Monitorul Oficial” No. 243 din 26 Ianuarie 1919).

Considerând că în cazul unei asemenea anexiunii, datorită votului suveranității popoarelor, ca și în celelalte cazuri de anexiuni de teritorii, cunoscute în deobște, datorite cuceririi sau cesiunii voluntare de teritorii dela un stat la altul, primul efect al incorporării la o țară a unui nou teritoriu este de a aduce o situațiune nouă, o schimbare de naționalitate a tuturilor indigenilor, supuși suveranității țării anexate, ca o consecință necesară a schimbării suveranității teritoriale, pentru că numai prin o asemenea naturalizare generală și colectivă, Statul aneant poate să-și exercite o suveranitate eficientă și serioasă asupra persoanelor și bunurilor ce are de guvernat și privegheat în noul teritoriu, și numai întru cât dreptul individului de a-și alege patria se pune în conflict cu dreptul statului aneant, care are tot interesul de a interzice o prelungire de locuință periculoasă pentru noua ordine și de a cere ca toți supușii statului aneant cari doresc să conserve vechile lor ra-

porturi cu pământul anexat să-i recunoască autoritatea, se conciliază ambele interese în sensul că locuitorii supuși statului anexant devin chiar din momentul separației sub suveranitatea Statului anexant sub condițiunea resolutorie a unei opțiuni contrare, ce le stabilește definitiv vechea cetățenie. (Weiss, Droit Internațional privé, pag. 502. Foleville, Naturalisation, pag. 192; Fiore, Diritto internazionale private, I pag. 393; Clunet, Journal de droit international privé, 1875 pag. 191).

Considerând că în aceste circumstanțe, consecințele inevitabile ale anexiunii sub raportul schimbării naționalității celor din Ardeal având aceeași soartă ca și actul principal din care decurg, chiar dacă măsurile luate legalmente de guvern și Suveranul țării, au a fi reglementate prin tratatul de pace, așa după cum susține prima instanță, aceste măsuri având totuși în caracter imperativ și obligatoriu a căror apreciere iese din competența tribunalelor ordinare, urmează să fie executate ca orice altă lege, întru cât nici un alt text de lege nu se opune în acest scop. Ca precedent în Istoria Dreptului Internațional, găsim un caz analog în Franța, unde tribunalele franceze stabilesc că anexiunea unui teritoriu la această țară este deplin consumată, când este pronunțată de guvernul francez, lucrând după cererea locuitorilor anexați și dacă este urmată de posesiunea efectivă a principalelor puncte din acest teritoriu. Curtea de Casație Franceză a decis, apoi, că în lipsă de convențiuni diplomatice care să reguleze naționalitatea locuitorilor teritoriului anexat, anexiunea atrage naturalizarea tuturor indigenilor din acel teritoriu. (Clunet, journal de droit international privé 1891 pag. 158 și 1875 pag. 191).

Astfel, față cu aceste principii, justiția este îndreptățită a statua de pe acum în privința naționalității celor anexați și deci a stabili că indigenii din ținuturile Ardealului supuși ai acelui teritoriu, au devenit cetățeni români, cu rezerva dreptului de opțiune pentru vechea naționalitate.

c) *Determinarea naționalității supușilor Ardealului după origină sau domiciliu:* Odată stabilită naționalizarea colectivă a locuitorilor Ardealului supuși ai Statului teritoriului anexat, în urma cererei admise de popoarele coprinse în ținuturile sale, cestiunea ce se pune în al doilea loc este dacă această schimbare de cetățenie atinge numai pe cei domiciliați sau și pe cei născuți în teritoriul anexat, dar domiciliați aiurea și câte odată în România.

Considerând că din acest punct de vedere, este cert că persoanele ce trebuie să sufere consecințele anexiunii sunt acele cari au raporturi cu teritoriul cedat, și care raporturi se presupun din împrejurarea că își au domiciliul în o localitate oarecare a teritoriului încorporat sau că, fiind naționali ai Statului anexat, sunt născuți în o parte din acel teritoriu. Și în adevăr, în prima ipoteză, cei domiciliați în teritoriul anexat, având acolo sediul stabil, centrul afacerilor și intereselor lor, într'un cuvânt exercitând în teritoriul anexat toată activitatea și drepturile lor, suveranitatea Statului căruia i s'a anexat un teritoriu strein s'ar vedea periclitată dacă nu ar avea dreptul de a cere ca populația efectivă ce are a administra să nu fie compusă din streini. De aceia singurul fapt al anexiunii le schimbă naționalitatea, dacă nu-și manifestă o voință contrară. Cât privește pe supușii născuți în teritoriul anexat și domiciliați în afară de acest teritoriu, sistemul cel mai întemeiat este de a-i socoti și pe aceștia schimbați de naționalitate, din momentul schimbării de suveranitate, tot cu rezerva opțiunii și aceasta pentru motivul că nașterea este faptul primordial și cel mai decisiv din care derivă raportul ce leagă pe om de patria sa, este legătura cea mai strânsă și cea mai persistentă

a omului dintr'un teritoriu oarecare și deci trebuie privit ca cel mai sigur criteriu, regula după care orice persoană trebuie să urmărească vicisitudinile locului său natal, chiar dacă se întâmplă să treacă sub o suveranitate streină. (Fiore, op. cit. I, pag. 398; Laurent, Principes de droit civil, pag. 354 și 359; Lapradelle, Nationalité d'origine, pag. 94; Chausse, Du rôle international du domicile, în Clunet, Journal op. cit. 1897 pag. 7 și 1900 pag. 483; In acelaș sens Tribunalul civil de Sena: sentința din 12 Noembrie 1892, Clunet, op. cit. 1893 pag. 563).

Acest sistem, după care anexiunea atinge atât pe cei originari supuși din teritoriul anexat fără a avea acolo domiciliul cât și pe supușii domiciliați neoriginari este și cel mai practic, pentru că permite celor interesați de a alege între cele două țări cari îi reclamă și împacă astfel neîndoios interesul suveranității statului anexant, care are criterii sigure în determinarea calității de cetățean sau strein cu interesul privat al anexantului, dând fiecărei persoane prin exercițiul dreptului de opțiune puțința de a-și menține vechea naționalitate dacă o preferă. In tratatele cele mai noi și chiar în cel din Francfort din 11 Decembrie 1871, s'a admis acest sistem al naționalizării după domiciliu sau origină, prelungindu-se dreptul de „opțiune pentru Alsacienii ce au trecut la Germani, prin urmare și la originarii provinciei cedate, domiciliați în timpul anexiunei în afară de teritoriul francez. Alsacienii domiciliați în timpul anexiunei în afară de teritoriile cedate au fost obligați prin tratate spre a conserva naționalitatea franceză, să facă o declarație la primăria domiciliului lor în Franța sau la un biuro francez oricare. In tratatul din 1861 se reproduce aceeași regulă, anexându-se Savoia și Nisa la Franța, în care ocazie s'a decretat desnaționalizarea atât după origina anexaților cât și după domiciliul lor. (Clunet op. cit. 1890, pag. 57, 1892, pag. 464; Répertoire général du droit français, Fuzier-Herman, IV, pag. 254; Folleville, op. cit. No. 522 și Fiore, op. cit. pag. 401).

După sistemul ce admitem, conchidem dar că schimbarea naționalității supușilor ardeleni atinge atât pe cei domiciliați în ținuturile anexate, cât și pe cei originari din aceste ținuturi și domiciliați aiurea.

d) *Condițiunile în care locuitorii din Ardeal atinși de anexiune, se pot sustrage schimbării naționalității lor primitive:* In privința modalității în care locuitorul supus al provinciei anexate își poate manifesta intenția de a conserva naționalitatea sa primitivă, adică de a rămâne ceea ce era în momentul anexării, este de sigur necesar ca să nu se poată ridica îndoială în chestia naționalității sale, și deci, în cazurile ordinare ale unei anexiuni: cuceriri sau cesiuni teritoriale dela un stat la altul, doctrina arată că se determină ulterior prin tratate condițiunile și termenele în care se poate face opțiune de către acei cari voesc să rămână sub suveranitatea Statului anexat.

Referindu-ne la cazul special al Ardealului, în care este vorba de o încorporare de teritorii sui generis, consimțită de ambele populațiuni, întru cât în realitate faptul anexiunei a luat efect prin votul obștesc al populațiunei din teritoriul său și în țară la noi prin însăși legea internă ce a aprobat-o și neputând fi deci cestiune de un tratat convențional, care să reglementeze chestiunea opțiunei, numai la dreptul nostru intern trebuie să ne referim în rezolvirea dificultăților privitoare la naționalitatea supușilor teritoriului anexat. Ori, din acest punct de vedere, consecința logică a dispozițiunilor legii interne, este că acești supuși trec sub suveranitatea națională română, cu rezerva opțiunei ce le este acordată de dreptul ginților, ca un drept personal isvorât din libertatea individuală. In cazurile ordinare de anexiune,

cuceriri sau cesiuni teritoriale, se controversează chestiunea naționalității supușilor anexați în intervalul ce se scurge până la exercitarea dreptului de opțiune, pentru că fiind în vigoare tratatele convenționale și ele pot stipula dispozițiuni referitoare pentru un stat sau altul, ceea ce nu are loc în cazul anexiunii Ardealului, în care după cum am arătat legea de anexiune aduce implicit și naționalizarea supușilor anexați. Weiss și mare parte din autori socot că chiar în ipoteza ce o discut, a anexiunii ordinare, legea străină constituie „pendente conditione” până în momentul opțiunii, statutul personal al anexaților, (op. cit. 529. În acelaș sens: Hepp, Droit d'option pag. 99).

Dar chiar dacă legiuitorul nostru va acorda termen de opțiune pentru acei ce nu voesc să treacă sub suveranitatea națională, acordarea acestui termen ulterior poate îndepărta exercițiul actual al acestui drept de opțiune?

În situațiunea specială a anexiunii Ardealului nu se poate zice, ca prima instanță, că este prematură cererea supușilor ținuturilor anexate de ași exercita de pe acum dreptul lor de opțiune pentru cetățenia română sau calitatea lor veche, pentru simplul motiv că dânșii fiind naturalizați prin efectul legii de anexiune, fără referire la vreun tratat ulterior, acest drept de opțiune este câștigat în favoarea lor și nu ne putem prevala de termenul ce li se va putea acorda spre a le aduce stânjenire în exercițiul acestui drept și a le cauza astfel suferințele ce le îndură acei cu naționalitatea suspensă, ceea ce ar fi și injust și neuman. Deci, după cum supusul anexat ar putea opta imediat pentru vechia naționalitate, prin părăsirea teritoriului anexat, tot astfel își poate manifesta voința sa contrară de a se supune suveranității Statului român. Nu este nici o diferență între ambele situațiuni și nu se înțelege cauza ce ne-ar determina să punem piedici în exercițiul unui drept atât de legitim.

Și în adevăr, în domeniul activității omenești, fiind numeroase interese materiale și morale ce sunt strâns legate de caracterizarea naționalității individului, este cu totul nedrept ca numai sub pretextul termenului ce ar avea ulterior să ținem o clasă numeroasă de oameni cu un statut civil necert, și să supunem populațiunea anexată, chiar și pe acei cari aderă încă din momentul anexării la naționalitatea română, la diferite măsuri coercitive aplicabile numai, pe cale de reciprocitate, supușilor Statelor cu care țara se află în război. Astfel legile noastre excepționale prevăd administrațiunea forțată ori anularea actelor comerciale săvârșite de naționali cu supușii puterilor cu cari suntem în război. Și, dacă, unii din acești supuși, anexați la țara noastră, ne recunosc suveranitatea în urma anexiunii, ar mai fi logic de a se lua și contra lor măsuri de interes general, aplicabile numai străinilor? De altminterea, însuși instanțele judiciare au avut aceiași vederi, în cazul analog al fabricantului Wilhelm Mot, căruia, german din Alsacia, nu i s'a aplicat dispozițiunile de administrație forțată a art. 5 al legii din 22 Decembrie 1916, în vedere că după cum a dovedit cu acte emanate dela Legațiunea franceză, a fost privit ca supus francez, permițându-i-se ași exercita de pe acum opțiunea pentru această naționalitate și ridicându-i-se bunurile de sub administrațiunea justiției, ca fiind supus al unei țări aliate. Și deci și pentru Ardeal, deși nu s'a reglementat încă condițiunile naturalizării supușilor anexați ca și în Alsacia-Lorena, nu putem crea acestor supuși anexați o situațiune mai rea ca cea a aliaților. (Ordonanța No. 841 din 30 Ianuarie 1919 a Primului Președinte al Tribunalului Ilfov).

În resumat, dar, și supușii teritoriului anexat din Ardeal, își pot menține naționalitatea de origină ce le-o conferă domiciliul sau originea prin opțiune contrară, ce poate fi exercitată chiar din momentul Decretului-Lege ce a sancționat Unirea și le-a afectat naționalitatea.

e) *Consecința aplicațiunii la cazul apelantului Alfred Löwenbach a regulilor prescise:* Având în vedere că Alfred Löwenbach, al cărui patrimoniu a fost pus sub administrațiunea forțată a justiției pentru că este constituit și cu capital străin, dovedește cu extractul din matricola născuților No. 99 din 1865, vizat de Ministerul Afacerilor străine a României, că este născut în Arad, în anul 1865, și cu certificatul Consului Austro-Ungar din București din 1917, că este supus austro-ungar; că în fine nu se contestă că este stabilit de un timp îndelungat în România, posedând o firmă comercială în București, calea Victoriei, astfel că în aceste condițiuni dânsul fiind indigen din Arad, ținut încorporat la România și supus al teritoriului anexat, a devenit cetățean român prin anexiune, și în atare situațiune, după principiile expuse putându-și exercita această calitate, nu i se poate aplica ca român, dispozițiunile prescise de art. 5 al legii din 22 Decembrie 1916, care consacră punerea sub administrațiunea justiției numai a averilor streinilor cu care țara se află în război.

Considerând că față cu cele deduse, apelul său devine în totul întemeiat și deci Curtea cată, să infirmă ordonanța primei instanțe și să ordone ridicarea de sub administrațiunea justiției a averii numitului.

Pentru aceste motive Curtea, în majoritate, în desacord cu concluziunile d-lui Procuror General.

Decide: Admite apelul făcut de către Alfred Löwenbach & Co. contra ordonanței cu No. 6649 din 21 Decembrie 1918 a d-lui Prim Președinte al tribunalului Ilfov.

Infirmă această ordonanță și în consecință:

Respinge cererea făcută de d-l Prim Procuror al tribunalului Ilfov cu adresa No. 38128 din 14 Decembrie 1918, de a fi pusă firma Alfred Löwenbach & Co. cu sediul în București calea Victoriei No. 146, sub administrația justiției.

Decizia No. 16 din 13 Februarie 1919.

Președinția d-lui D. G. Maxim, consilier, care a redactat decizia.

OPINIUNE. Având în vedere că chestiunea dedusă în judecata Curței și care urmează a fi rezolvată, este aceea de a se ști dacă apelantul Löwenbach, supus Austro-Ungar, născut în orașul Arad din Transilvania la anul 1865, și domiciliat în București, trebuie a fi considerat ca cetățean român în urma decretului-lege din 11 Decembrie 1918 al guvernului român, intervenit posterior ocupațiunei unei părți din Transilvania de către armata română, care consideră pe locuitorii acestor ținuturi ca supuși români.

Având în vedere că pentru a rezolva această chestiune, este necesar a ne referi la principiile stabilite de dreptul internațional relativ schimbarea naționalității supușilor unui teritoriu în caz de anexiune (cedare sau desmembrare).

Având în vedere că este unanim admis în dreptul ginților, că trei sunt modurile de achizițiune care concură la formarea sau mărirea teritorială a statelor și ca consecință la modificarea teritorială a statelor și ca consecință la modificarea naționalității supușilor săi.

Statele dobândesc suveranitatea teritorială prin ocupațiune, prin prescripțiune sau prin tratate; astfel că cucerirea (La conquête) numai este astăzi considerată ca un mod legitim de achizițiune de aceia chiar pentru statul învingător, în caz de război, nu este suficient faptul

cuceririi, și trebuie un tratat pentru a opera transmisiunea suveranității.

a) Ocupațiunea. Prin ocupațiune nu se înțelege în practica internațională, cum s'ar putea crede, posesiunea, adică ocupațiunea de fapt a unui teritoriu aparținând unui stat suveran, ci această ocupațiune nu se aplică decât teritoriilor care nu aparțin nici unui stat, și cum în Europa numai există teritorii care să nu fie apropiate, dreptul de ocupațiune, nu se mai poate exercita decât în celelalte părți ale lumii. Astfel se citează în doctrină ca exemplu: pământurile locuite de barbarii de pe coastele Africei, și care au fost ocupate de Anglia, Franța, Olanda; insulele Combre ocupate de Francezi și insulele Caroline ocupate de Spanioli; dar chiar și în acest caz încă trebuie făcută o notificare celorlalte state, „afin de les mettre à même de faire valoir, s'il y a lieu, leurs réclamations”. Această doctrină a fost formal recunoscută și consacrată prin actul general al Conferinței din Berlin, din anul 1885, la care au participat 14 state.

b) Prescripțiunea. Deși în principiu prescripțiunea în doctrina modernă este generalmente privită ca un mod regulat de a dobândi proprietatea dela stat la stat, totuși în fapt nu a dat naștere la nici-o înstreinare de teritoriu, întrucât dreptul ginților nu a determinat termenul prefix dincolo de care statul care posedă un teritoriu cu titlu de suveranitate să poată să opue prescripțiunea.

c) Tratatetele. Tratatetele constituiesc modul regulat și legitim de transmisiunea suveranității naționale asupra unui teritoriu aparținând altui stat suveran. Tratatetele intervin de obicei în urma conflictelor armate și numai dintr'ânsele decurg anexiuni sau cesiuni (desmembrări) de teritoriu, iar drepturile noi care nasc, între care și schimbarea naționalității nu devin valabile și legale decât cu acceptarea condițiilor stipulate în convențiunea-tratat. Numai tratatetele astfel încheiate sunt valabile și au forță de lege între părți, și acestea sunt în principiu legate prin tratatetele pe care soarta armelor le obligă a semna. La data tratatului de anexiune, (cesiune sau desmembrare) numai, se produce schimbarea de suveranitate și de naționalitate. Până atunci teritoriul cedat, fie el în fapt sub dominațiunea statului anexat, sau cesionar, a rămas tot sub suveranitatea statului cedant sau anexant, și locuitorii au conservat naționalitatea lor. „A l'égard des habitants du territoire cédé (annexé ou démembré), la cession n'est qu'un fait car ni l'état cédant, ni l'état cessionnaire ne peuvent disposer d'eux sans leur consentement librement et expressément donné”, și în condițiunile prevăzute în tratatul încheiat (Puffendorf). Astfel în anul 1871 prin aplicațiunea acestui principiu, locuitorii Alsacieni-Loreni, au fost autorizați a lua parte la alegerea Națională întrunită în orașul Bordeaux păstrând deci până la încheerea tratatului dela Francfort din anul 1871, naționalitatea franceză. Mai mult chiar, jurisprudența franceză merge mai departe: când tratatul fixează un interval de timp, (délai) pentru exercitarea dreptului de opțiune al naționalității, nu consideră pe locuitorii teritoriului cedat ca perzând naționalitatea statului cedant, de cât la expirarea intervalului de timp fixat pentru opțiune.

Aceste principii au fost introduse și consacrate în dreptul ginților pentru prima oară de tratatul capitulațiunilor din Arras la anul 1640, și menținute apoi de toate tratatetele. (Utrecht 1731, Rastadt 1714, Campo-Formio 1797, Turin 1860, Francfort 1781, Berlin 1878, București 1913, până în prezent, Baudry Lacantinerie I, pag. 531, 529: Weiss I, pag. 595 Folleville, pag. 428).

Având în vedere că anexiunea de teritorii sau cesiunea bazată

pe principiul naționalităților, poate avea loc în mod voluntar sau involuntar. Anexiunea voluntară se referă la cazul când teritoriul ce se anexează, formând un stat liber și de sine stătător, hotărăște a se alipi la un alt stat prin propria sa voință manifestată prin plebiscit sau în orice alt mod.

Anexiunea involuntară, în timp de război, vizează cazul unui teritoriu strein aparținând dușmanului și care în urma înfrângerii acestuia, a fost ocupat de armatele învingătoare.

Având în vedere că, în ambele cazuri de anexiune prevăzute mai sus, un tratat, cu alte cuvinte, o convențiune reciprocă, este necesară pentru a hotărî în mod legal și obligator asupra suveranității teritoriului anexat și prin urmare a condițiunei juridice a naționalităților. Singura deosebire între cele două cazuri de anexiune, este că în primul caz, tratatul încheiat între statul anexant și cel anexat pentru a opera schimbarea suveranității și a naționalității, este valabil și suficient, pe cât timp, în al doilea caz, — anexiunea în timp de război —, pentru a se efectua modificarea suveranității și denaționalizării locuitorilor, trebuie ca teritoriul strein, ocupat de fapt de armatele victorioase și anexat, să fie recunoscut și acceptat ca atare printr'un tratat la care participă prin adesiunea dată toți beligeranții contractanți dinaintea războiului care și-au unit interesele lor prin convențiuni-tratate anterioare și care urmează a regula situația legală și obligatorie a ținuturilor ocupate și a naționalității supușilor acelor ținuturi la încheierea păcii generale ce pune capăt războiului, consacrată printr'un tratat colectiv la care participă cu drept cuvânt toți aliații.

Având în vedere că este constant în dreptul internațional, că ceea ce face să modifice statutul juridic din punct de vedere al naționalității locuitorilor unui teritoriu anexat, este tratatul, și încă ratificat în țările unde este nevoie de o asemenea formalitate; că numai în urma îndeplinirii acestui act solemn care constituie o condițiune sine qua non, a constatărei voinței statelor participante, supușii streini adică locuitorii teritoriului încorporat pierd naționalitatea lor de origină și devin supuși, adică cetățenii noului stat anexat.

Considerând că teoria denaționalizării se bazează pe încheierea și existența valabilă a unui tratat; până atunci nu există de cât o stare de fapt, fără caracter legal și obligatoriu, cu alte cuvinte, „pendente conditione” supușii, (ressortissants) țării anexate de fapt, conservă naționalitatea lor. Efectiv numai la semnarea și ratificarea tratatului, cetățenii teritoriului anexat sau cedat, vor putea, în condițiunile expres stipulate în acel tratat, exercita dreptul lor de opțiune în ceea ce privește naționalitatea ce voesc a adopta, și aceasta pentru respectul libertății individuale și în virtutea principiului primordial că, orice schimbare de naționalitate implică consimțământul neechivoc a celor interesați.

Considerând deci, că după dreptul ginților anexiunea trebuie aprobată și ratificată și dreptul de opțiune rezervat.

Având în vedere că până la încheierea tratatului, adică în speța noastră, până la încheierea păcii generale, totul nu este decât un provizorat, o stare tranzitorie de fapt, astfel că supușii streini din părțile Transilvaniei ocupate de fapt de armatele Române, și recunoscute ca fiind încorporate Regatului Român, nu au devenit, „ipso facto” cetățeni români.

Că dacă guvernul Român printr'un decret-lege a luat oare cari dispozițiuni cu privire la starea politică, administrativă și economică din Transilvania, în urma ocupațiunei de către armatele noastre a

unora din ținuturile acestor țări și a manifestării solemne de adesiune a reprezentanților poporului român de acolo, (1 Decembrie 1918, Alba Iulia), aceasta a făcut-o cu drept cuvânt, într'un interes de conservare etnică și de ordine și siguranță publică, în așteptarea tratatului la Congresul General reunit în acest scop la Paris, unde va da o consacrare legală și definitivă a drepturilor sale, consfințind în mod obligatoriu pentru toți, anexarea (încorporarea) teritoriului Transilvaniei cu toate sarcinile împreună cu locuitorii săi, supuși ai fostului imperiu Austro-Ungar, care numai atunci și în urma manifestării dreptului lor de opțiune relativ la naționalitate, vor schimba statutul lor juridic și vor deveni în drept cetățeni români. Că prin urmare ceace le conferă naționalitatea română și le ridică naționalitatea străină, adică aceia ce operează validitatea transmisiunii naționalității supușilor streini, nu este decretul-lege dat de guvernul român ci încheierea tratatului de pace care este acceptarea și consacrarea, adică recunoașterea din partea beligeranților, deci și a fostului stat dușman Austro-Ungar, învins, acestei noi cereri de drepturi și obligațiuni, astfel că ocupațiunea și stăpânirea de fapt a acestor ținuturi românești și drepturile noastre asupra lor, nu înseamnă și nu implică încă o recunoaștere și în drept a anexiunii lor.

Având în vedere de altfel că chiar în trecutul nostru politic, găsim un argument în sensul principiilor de drept internațional expuse mai sus:

În adevăr, în urma războiului Independenței, după ocupațiunea de către trupele române în anul 1878 a teritoriului Dobrogean, locuitorii acestor ținuturi, nu au devenit cetățeni români, decât în urma tratatului încheiat cu beligeranții de atunci (Tratatul din Berlin art. 45, 46 din 1878) și prin care se recunoaște formal și categoric, deci legal și juridic, suveranitatea și naționalitatea română locuitorilor Dobrogeni. Tot astfel și după ocuparea Quadrilaterului din Dobrogea prin tratatul din București, 28 Iulie 1913.

Având în vedere că, de asemenea, este aproape unanim admis în dreptul internațional, că denaționalizarea în caz de anexiune cesiune sau desmembrare), nu atinge de cât pe indivizii originari (nativi) ai țării anexate și care sunt în același timp domiciliiați efectiv în acea țară, și aceasta cu drept cuvânt, pentru că pare mai conform în același timp și intențiunilor, și intereselor anexantului și anexatului. În adevăr singura legătură între om și teritoriu, care trebuie avută în vedere la anexiune, în afară de faptul nașterii, este acela pe care o stabilește domiciliul real și efectiv, care legătură este singura durabilă și care trebuie să preocupe pe anexant, de oarece unde e domiciliul unei persoane, acolo este sediul și centrul intereselor sale, iar nici de cum în țara în care întâmplător a văzut lumina și în care de cele mai multe ori nu a conservat nici o relațiune. Or, în cazul de față, chiar dacă în mod ipotetic am admite că Decretul-Lege, după cum susține apelantul Löwenbach a fost suficient pentru a-i conferi naționalitatea română, încă el (apelantul) nu se poate bucura de această calitate, întru cât se constată din actele aflate la dosar, a fi fost numai născut în Transilvania, fără însă a fi avut vreodată domiciliul efectiv, fixat în acea țară. (Baudry Lacantinerie vol. I, pag. 531; Weiss, pag. 523; Fuzier Herman art. 13 No. 91; Cauvés S. 75, 2, 225; P. Fiore, Droit Int. Pr. No. 65 și 147).

Astfel prin art. 45—46 ale tratatului din Berlin din 1878, s'a stabilit că numai indivizii cu domiciliul real și efectiv în Dobrogea la 11 Aprilie 1877, și cari erau la acea epocă supuși Otomani, au devenit cetățeni români. Tot asemenea și tratatul din București din 28 Iulie

1913, a declarat cetățeni români pe cei domiciliați în Cadrilater la 28 Iunie 1913.

Pentru aceste motive: Suntem de părere a se respinge apelul făcut de Alfred Löwenbach & Co., contra ordonanței cu No. 6649 din 21 Decembrie 1918 a d-lui Prim Președinte al tribunalului Ilfov.

(ss) A. Nicolau, N. Bădescu-Roșiori.

2) Deciziunea Curței de Apel din București No. 100, din 11 Iulie 1919.

(Apelul Arthur Goldberger)

Decretul-lege No. 3631 din 11 Decembrie 1918, al guvernului român, care confirmă unirea ținuturilor de peste munți, foste ungare, locuite de români, cu România, nu arată care e situația naționalităților ungare din zilele ținuturi ca efect al anexiunii.

În lipsa unei manifestări exprese a autorului decretului, determinarea naționalităților rămâne deci să se facă potrivit regulilor de drept internațional în materie de anexiune.

Un împrișinat născut în România; din părinți supuși Austro-Ungari, originari din Făgăraș și stabiliți în România, domiciliat el însuși în România, nu poate fi considerat că a căpătat calitatea de cetățean român, prin faptul anexiunii Transilvaniei și prin efectul decretului lege din 11 Decembrie 1918, de oarece el neîfiind nici domiciliat, nici născut acolo, și neputând fi considerat nici ca originar din acele ținuturi, întrucât Transilvania nu forma o unitate politică, ci numai o unitate etnică românească, nu poate intra în condițiunile nici unuia din sistemele universalmente admise de doctrină în materie de anexiune. Cu atât mai puțin i se poate aplica sistemul după care s'a făcut anexiunea Dobrogei și Cadrilaterului.

Așa dar acest împrișinat, chiar dacă și-a făcut studiile de drept la Facultatea din București, nu poate fi înscris în Baroul de Ilfov, el făcând parte dintr-o categorie de streini anexați a căror naționalitate cată a fi reglementată în mod expres și ulterior.

CURTEA: Având în vedere cererea înreg. la No. 1001 din 9 Mai 1919 făcută de Arthur Goldberger, licențiat în drept, domiciliat în București, pentru înscrierea sa în lista avocaților din Baroul de Ilfov, cum și apelul declarat conex introdus de același prin petițiunea înreg. la No. 2755 din 11 Iunie în contra deciziunii cu No. 238 din 2 Iunie 1919 a Consiliului de Disciplină al zisului Barou, prin cari i s'a respins cererea de a fi înscris ca avocat;

Având în vedere concluziunile petiționarului apelant, deciziunea apelată și concluziunile puse oral de delegatul Baroului Ilfov;

Considerând că din toate acestea rezultă că Arthur Goldberger, născut în România (Galați) la anul 1887, din părinți supuși Austro-Ungariei (tatăl său originar din Făgărași-Transilvania) dar stabiliți în România de mai mult timp, și-a făcut studiile în țară obținând diploma de licențiat în drept dela Universitatea din București, titlu pe temeiul căruia a solicitat la 1 Martie a. c. Baroului de Ilfov înscrierea sa ca avocat, invocând calitatea sa de cetățean român, dobândită prin faptul anexiunii Transilvaniei la România; că zisul Barou întârziind soluționarea cererii, Goldberger s'a adresat direct acestei Curți conform art. 10 din legea pentru organizarea Corpului de avocați, spre a se decide, pentru același motiv, înscrierea sa în tabloul avocaților

respectivi; că în urmă, Consiliul de disciplină statuând asupra cererii, Goldberger a făcut apel repartizat tot acestei Secțiuni a Curței,

Având în vedere că Consiliul de disciplină a respins prin deciziunea apelată cererea lui Goldberger pentru motivele că de și prin decretul-lege din 11 Decembrie 1918 al Guvernului României se arată limitele ținuturilor încorporate la Regat conform votului din Alba Iulia, decret care este obligator pentru toate jurisdicțiunile din co-prinsul țării, însă nici un text de lege nu hotărăște care anume locuitori ai acestor ținuturi devin cetățeni români; că doctrina dreptului internațional fiind împărțită între mai multe sisteme și tratatele de pace de până astăzi consfințind în cazuri de anexiune, când unul, când altul din aceste sisteme, instanțele nu se pot încă pronunța în lipsă de tratat sau de lege internă, căci ar fi să facă ele legea pe care o aplică;

Având în vedere, dar, că cestiunea dedusă înaintea acestei Curți atât prin cererea directă cât și prin efectul devolutiv al apelului este aceea de a se ști dacă petiționarul apelant Arthur Goldberger trebuie a fi considerat cetățean român în urma decretului lege din 11 Decembrie 1918 al guvernului Regatului Român, care confirmă unirea ținuturilor de peste munți, foste ungare, locuite de români cu România, conform hotărârei Adunării Naționale dela Alba Iulia din 18 Noembrie 1918 (1 Decembrie 1918);

Considerând că încorporarea la România a acestor ținuturi cu populațiune în majoritatea românească, nu este numai rezultatul faptelor de arme, care au silit statele dușmane să ceară pacea, declarându-se învinse; această anexiune cu caracter deosebit este și unul din rezultatele la care au tins Marele Puteri aliate nouă în ultimul război mondial și anume: liberarea popoarelor subjugate prin aplicațiunea principiului auto-determinării, după care orice anexiune de teritorii trebuie să corespundă expresiunii formal și liber exprimată a populației respective;

Considerând că prin votul Adunării Naționale din Alba-Iulia, dat de reprezentanții populațiunii românești din toate ținuturile Ungariei, locuite în majoritate de români conform principiului auto-determinării s'a declarat unirea cu Regatul României, vot ce a fost consfințit și de Guvernul Statului Român prin decretul lege No. 3631 din 11 Decembrie 1918, care a confirmat unirea la Regat a tuturor acestor ținuturi în limitele arătate prin hotărârea dela Alba-Iulia, iar prin dispozițiuni ulterioare s'au luat măsuri de ordin militar și administrativ menite să asigure și să consolideze această încorporare, fără însă ca până în prezent să se fi stabilit, care este situațiunea tuturor naționalităților ungare din zisele ținuturi ca efect al anexiunii, cum s'a făcut pentru Bucovina sau Basarabia;

Considerând că necontestat decretul lege în cestiune formează actul în virtutea cărui se realizează anexiunea, întru cât conține manifestarea expresă de voință a Statului Român de a anexa ținuturile arătate în hotărârea dela Alba-Iulia, așa că determinarea efectelor anexiunii ar rămâne numai o cestiune de interpretare a acestui decret;

Considerând că în tăcerea decretului, trebuie să se conchidă ori că guvernul român a înțeles ca determinarea efectelor actului său să se facă potrivit regulilor de drept internațional în materie de anexiune, sau a acelor deja aplicate în tratatele diplomatice și actele legislative române relative la anexiuni anterioare (Dobrogea și Cadrilaterul Dobrogei), ori a înțeles ca să rezerve Congresului de Pace dela Paris rezolvarea acestei cestiuni în legătură poate cu aceea a minorităților etnice, declarațiunile prin presă ale reprezentanților Statului Român la acest Congres, invocate de petiționarul-apelant, nepu-

tând constitui în această materie așa de delicată lămuriri de natură să completeze textul decretului de anexiune;

Considerând că, în teoria cea mai liberală, desnaționalizarea are loc chiar în momentul anexiunii, indiferent de tratat internațional, lege sau convențiune și naționalii vechiului stat dobândesc în mod general și colectiv naționalitatea Statului anexant, prin însuși faptul anexiunii, sub condițiunea rezolutorie a unei opțiuni contrare;

Considerând că dacă aceasta este momentul în care se operează desnaționalizarea supușilor teritoriului anexat, doctrina de drept internațional și jurisprudența este încă împărțită în ce privește persoanele atinse prin anexiune, dar petiționarul apelant Goldberger nu se găsește în nici una din situațiunile de fapt cerute pentru a fi îndreptățit să reclame calitatea de cetățean român prin efectul anexiunii, căci dacă se ține seamă de sistemele preconizate până astăzi și aplicate în parte de diferitele tratate diplomatice, numitul nu se poate prevala de concluziunile nici unuia din aceste sisteme;

Considerând, într'adevăr, că Arthur Goldberger nu are domiciliul în teritoriul anexat, dânsul fiind stabilit în România ca și părinții săi; nu este nici originar din țara anexată, căci este născut în România (Galați) și nu pe solul vreunui ținut încorporat, (tatăl său este născut în Făgăraș, Transilvania, însă legăturile de filiațiune neintrând după acest sistem în conținutul noțiunii de originar, petiționarul apelant nu poate veni cu dreptul tatălui său, este și mai puțin desnaționalizabil după sistemul care cere a fi originar și domiciliat în teritoriul anexat; nici după al patrulea sistem care aplică doctrina *originei* pentru un teritoriu făcând parte din un Stat fracționat în provincii sau format din o confederațiune de state și doctrina *domiciliului*, când e vorba de desmembrarea unei părți constituind o unitate politică, de oarece Goldberger nu este originar din Făgăraș, cum s'a arătat mai sus nici domiciliat în vreun ținut anexat; iar Transilvania și celelalte teritorii românești din Ungaria de și formează unități etnice distincte fiind locuite în mase compacte de populațiune românească, nu constituie însă, în momentul anexiunii, unități politice a parte de Statul ungar; în al cincilea sistem perde vechea lor naționalitate *tot o dată și originari și domiciliatii*, ceace nu este cazul petiționarului apelant; în fine, chiar în ipoteza cea mai favorabilă pentru teza, susținută de o parte din jurisconsultii moderni, că atunci când anexiunea privește un stat întreg sau o parte a unui stat, care și-a conservat individualitatea sa proprie, ea coprinde neapărat pe toți naționalii săi sau pe toți cari ar depinde de această parte de stat ori care ar fi locul nașterii sau al domiciliului lor, nu poate avea aplicațiune față de Arthur Goldberger, căci dacă îndeplinește condițiunea de a fi născut și domiciliat în afară de Transilvania anexată, acest ținut care a făcut parte politică (prin constituțiunea dualistă din anul 1867) din Ungaria, și-a păstrat individualitatea sa proprie, însă numai etnică, prin populațiunea ce l'a locuit și-l locuiește în majoritate, care este românească, iar nu pentru foștii locuitori de alt neam, plecați de acolo fără gând de înapoere; că, dar schimbarea de supușenie, după acest sistem, ar atinge numai persoanele de origină română, ardeleană, indiferent de locul nașterii sau domiciliului lor în momentul anexiunii, căci românii singuri, ca popor distinct și autohton, dau individualitatea proprie ținutului de unde își trag originea în sensul larg al acestui termen, ceace concordă și cu votul național din Alba-Iulia întărit prin decretul-lege de care ne ocupăm;

Considerând că, dacă ar fi locul să se interpreteze decretul-lege de anexiune conform tratatelor și actelor legislative anterioare cu

privire la anexiunea Dobrogei (1878) și a Cadrilaterului din Dobrogea (1913), după care desnaționalizarea locuitorilor supuși otomani sau bulgari ai ținuturilor anexate la România a atins numai pe aceia care-și aveau domiciliul în Dobrogea la datele indicate în tratate sub rezerva opțiunii contrare, aceste precedente aduc un argument mai mult în contra cererii de față;

Considerând că până la regularea definitivă, fie prin tratatul Congresului dela Paris, fie prin o lege internă a naționalității locuitorilor ținuturilor anexate din Ungaria, care va putea sau să întindă desnaționalizarea asupra tuturor indigenilor unguri din Transilvania și cele l'alte ținuturi, fără deosebire de locul nașterii, domiciliului său de origină, sau să o restrângă numai la anume categorii din acești supuși unguri, Curtea constată că Arthur Goldberger, în stare tranzitorie actuală, nu îndeplinește condițiile cerute de doctrina de drept internațional pentru a fi considerat că a pierdut naționalitatea ungară, nici nu se găsește în situațiunea determinată prin tratatele și legile făcute de România relativ la anexiunile anterioare;

Considerând că față de cele de mai sus, cererea adresată direct Curții pentru înscrierea sa în tabloul avocaților din Baroul de Ilfov este nefondată și urmează a fi respinsă;

(ss) *N. C. Schina; Gr. Conduratu; M. Mozgos.*

UPINIUNE: Asupra apelului d-lui Arthur Goldberger, făcut prin petiția înregistrată la No. 2755/919 în contra deciziei Consiliului de disciplină al Baroului de Ilfov, prin care i s'a respins cererea de a fi înscris ca avocat în Baroul Ilfov;

Având în vedere că reclamantul Arthur Goldberger a mai cerut și prin petiția înreg. la No. 1001/919 direct înaintea Curții de apel, conform legii Corpului de avocați, de a dispune înscrierea sa ca avocat în Baroul de Ilfov;

Având în vedere că Curtea, pentru o bună administrație a justiției, prin jurnalul său cu No. 1485/919 a conexas ambele aceste cereri și a dispus judecata lor împreună;

Având în vedere că din actele din dosar, din desbaterile orale urmate în instanță, cum și din concluziunile scrise depuse de părți, se constată că reclamantul Artur Goldberger este născut la Galați din părinți supuși austro-ungari, originari și domiciliați în Transilvania, ținutul Făgărașului, venit în Regatul Român pentru a-și face studiile și a obținut diploma de licențiat în drept dela Facultatea din București;

Având în vedere că chestiunea dedusă judecății Curții este de a se ști dacă reclamantul Artur Goldberger, prin alipirea Transilvaniei către Statul Român, a dobândit naționalitatea de român;

Având în vedere că, în drept se recunoaște că străinii, în afară de modul de a dobândi naționalitatea prin naturalizare o mai achiziționează între altele, și prin anexiunea de teritorii;

Având în vedere că anexiunea unei provincii la o altă țară, fie prin unire, sau în urma unei cuceriri, face ca toți locuitorii provinciei anexate să-și piarză naționalitatea lor și s'o dobândească pe aceea a Statului cuceritor sau a aceluia de care s'a alipit; că schimbarea de naționalitate se operează ipso facto în însuși momentul anexiunii, iar aceasta se legitimează pe considerația exercitării suveranității, care nu poate fi efectivă decât când se exercită asupra cetățenilor, lucru ce nu ar fi dacă ar fi știrbită și nu s'ar exercita decât asupra teritoriului, și pe rațiunea interesului Statului care exige să fie promptă ca să aibă cât mai mulți supuși fiind că aceștia constituie forța lui;

Având în vedere că, dacă asupra acestei chestiuni, în principiu există discuție, ea nu mai poate avea loc în speță căci atât *decretul-lege*

din 11 Decembrie 1918, publicat în Monitorul Oficial din 13 Decembrie 1918, care reprezintă voința Statului anexant, și voința ținuturilor Transilvaniei, exprimată prin actul de unire din 1 Decembrie 1918 dela Alba Iulia, cât și diferitele măsuri legislative de organizare a acestor ținuturi fac vădit acordul lor de voință de a schimba naționalitatea în însuși acel moment;

Având în vedere, dacă este constant în drept că străinii pot dobândi naționalitatea prin anexiunea de teritoriu, chestiunea ce mai rămâne a se ști este: care sunt persoanele care se bucură de această schimbare;

Având în vedere că, deși această chestiune este viu controversată, totuși se admite în cazul anexiunii unei țări întregi sau a unei provincii cu individualitate proprie bine determinată, schimbări de naționalitate care operează nu numai pentru cei domiciliați în acel teritoriu, dar și pentru originarii nedomiciliați.

Având în vedere că este adevărat că, în principiu poate fi discuție, ea însă a fost înlăturată de Statul Român, adoptând acest sistem și aceasta reese:

a) Guvernul, cu ocazia decretării legii pentru încetățenirea străinilor, în raportul care o însoțea către Majestatea sa Regele, declară că se recunoaște în *România-Nouă* tuturor cetățenilor din ținuturile libere, fără deosebire de naționalitate, deplinitatea drepturilor civile și politice;

b) Cu ocazia discuțiunii ce s'a urmat la Paris, Primul Ministru a repetat că sunt cetățeni români toți cetățenii noilor teritorii desrobite, care nu doresc o altă supușenie, cu alte cuvinte s'a recunoscut calitatea de român tuturor cetățenilor indiferent de origină sau domiciliu și indiferent de naționalitate;

Că, dar, așa fiind, întru cât reclamantul Arthur Goldberger, dobândind naționalitatea de român prin anexiunea teritoriului Transilvaniei, el este în drept a fi înscris ca avocat în Baroul de Ilfov.

Pentru aceste motive, suntem de părere a se admite apelul, a se reforma decizia apelată și în consecință a se înscri Arthur Goldberger în tabloul avocaților din județul Ilfov.

(ss) *P. Hagiopol, S. Cogălniceanu.*

* * *

Din citirea acestor 2 jurisprudențe se poate vedea cum, în lipsa unui tratat sau a unei legi interne, care să reguleze condiția locuitorilor din ținuturile alipite, instanțele judiciare înțeleg să aplice principiile generale de drept internațional la diferitele cazuri de naționalitate ce li-se prezintă spre deslegare.

CAPITOLUL VI

Legea privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române

Alcătuirea României Mari ca Stat unitar și național, cu toate urmările ce decurg din această situație de drept și de fapt, precum și necesitatea de a pune de acord această nouă stare de lucruri cu prescripțiile tratatelor internaționale, care conferă, în anumite condițiuni, supușenia română tuturor locuitorilor din ținuturile alipite, au făcut necesară întocmirea unei legi privitoare la modul de dobândire și de pierdere a naționalității române.

Această lege specială era de altmintreli cerută chiar de noua Constituție, care prevede în articolul 7, al. 4, că „o lege specială va determina condițiunile și procedura după care străinii obțin naturalizarea”.

Nevoia unei atare legi era cu atât mai mult simțită cu cât pășisem în al 6-lea an de la sfârșitul războiului, în care timp chestiunile de naționalitate deveniau din ce în ce mai complicate și făceau foarte grea deslegarea lor de către instanțele judecătorești, care, în lipsa unor texte precise, erau silit să aplice principiile generale de drept internațional privat admise până atunci, după cum se poate vedea din cele 2 jurisprudențe ale Curței de Apel din București, reproduse mai sus.

Acest mod de a proceda nu numai că avea marele

inconvenient de a nu constitui totdeauna un criteriu sigur pentru soluționarea variatelor cazuri ce se puteau ivi în practică, dar adesea el era în contradicere chiar cu nouile principii puse de ultimele tratate de pace.

Apoi, mai erau și dificultăți de ordin tehnic în aplicarea diferitelor legiuri existente în această materie pe teritoriul României întregite.

În adevăr, în vechiul Regat se aplicau dispozițiunile din Codul civil, iar în Transilvania, Bucovina și Basarabia legiurile ungare, austriace și rusești.

Era deci nevoie de o unificare a acestor 4 regiuri legale, a căror principii erau, în multe privințe, în contradicere din cauza diversității originii lor și a suveranităților care le edictase.

Pe de altă parte, Constituția, de curând votată, introdusese un nou sistem de naturalizare, ale cărui detalii trebuiau reglementate printr'o lege specială.

Din toate aceste motive, actuala lege relativă la dobândirea și pierderea naționalității române are o deosebită importanță fiind menită să umple un mare gol și să pună totodată capăt unei stări de lucruri păgubitoare nu numai particularilor, dar chiar și intereselor Statului.

O analiză succintă a acestei legi, semnalând unele lipsuri și pe alocurea poate și mici contradicții, mi-se pare necesară ca o încheiere a acestui studiu în care am expus, în mod sumar, clauzele de naționalitate din tratate privitoare la România.

Noua lege asupra naționalității, așa cum a fost votată de Corpurile legiuitoare și publicată în Monitorul Oficial No. 41, din 24 Februarie 1924,¹⁾ cuprinde 70 de articole și este împărțită în 4 titluri și anume:

1) *Regulamentul acestei legi* a apărut în No. 85 și 104 ale Monitorului oficial din 17 Aprilie și 16 Mai 1924.

Titlul I: Dispozițiuni generale și mijloacele prin care se dobândește naționalitatea română.

Titlul II: Despre pierderea și redobândirea naționalității române.

Titlul III: Despre opțiuni și renunțări la naționalitate.

Titlul IV: Dispozițiuni finale și tranzitorii.

I.

Dobândirea naționalității române

După articolul 1 al legii, naționalitatea se dobândește prin unul din mijloacele următoare:

1. Filiațiune,
2. Faptul nașterii pe teritoriul României,
3. Căsătorie și
4. Naturalizare.

1. Filiațiune

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Articolul 2 prevede că sunt români prin filiațiune:

- a) Copiii născuți din căsătoria unui român, indiferent de locul nașterii lor;
- b) Copiii naturali ai unei românce născuți chiar în țară străină.

În ambele cazuri s'a ținut seamă de legătură de sânge — *jus sanguinis*, — care există între părinte și copil. E foarte firesc ca copilul să urmeze naționalitatea părinților săi, ori unde s'ar fi născut.

În practică însă se pot prezenta situațiuni destul de complicate.

Că copiii născuți în România, din părinți români, sunt români, nu încapă nicio îndoială. De asemenea, copii unui român născuți într'o țară a cărei legislațiune admite *jus sanguinis* sunt români.

Dar dacă copilul e născut într'o țară a cărei legislațiune internă îi conferă, numai prin faptul nașterii pe

teritoriul ei, naționalitatea acelei țări, cum se va soluționa conflictul de naționalitate ce s'ar ivi, astfel, între două State?

Doctrina în general admite că, în aceste cazuri, individul are naționalitatea statului pe a cărui teritoriu el are domiciliul, căci prin fixarea lui pe pământul uneia din cele 2 State, care-și dispută naționalitatea lui, el a confirmat, în mod tacit, alegerea sa.

S'ar fi putut evita un atare conflict dacă articolul 2 din lege nu mai făcea mențiune de locul nașterii, căci în țările de *jus sanguinis* copilul unui român, rămânea român; iar în țările de *jus loci* s'ar fi aplicat practica urmată până acum.

Legiferând această chestiune s'a agravat conflictul de naționalitate.

Căci, dacă copilul unui român se naște într'o țară, a cărei legislațiune îl consideră ca naționalul ei, atunci acea persoană nu va putea conserva naționalitatea părinților ei, decât părăsind acea țară. Suveranitatea teritorială nu-i îngăduie altă naționalitate decât pe cea care ea i-o conferă.

În determinarea naționalității unui copil se va ținea totdeauna seamă de momentul nașterii și de toate distincțiunile pe care codul civil le face între copilul legitim și cel natural.

Copilul natural poate fi legitimat; în acest caz el urmează condiția tatălui care l'a recunoscut și e asimilat în totul copilului legitim.

Legitimarea fiind recunoașterea unei legături de filiațiune existente, s'a specificat în art. 2 din lege că ea are efect retroactiv: copiii legitimați de către un român se socotesc că au fost totdeauna români.

Această dispozițiune prezintă un deosebit interes pentru regulile de drept admise astăzi în urma modificării vechiului text a articolului 304 din codul civil, prin legea din 15 Martie 1906, care enumeră mijloacele și formele prin care copiii născuți sau concepuți în afară de căsătorie pot fi legitimați.

Adopțiunea nebazându-se pe o legătură de sânge, ci fiind numai rezultatul unui liber consimțământ dintre adoptant și adoptat, ea nu produce nici un efect asupra naționalității. (art. 2 al. 4).

Ar fi excesiv, de altmintreli, ca singura voință a unor particulari să poată constitui un mod de dobândire a naționalității.

2. Faptul nașterii pe teritoriul României

Intr'un singur caz s'a admis principiul teritorial — *jus soli*, — și anume când e vorba de copiii găsiți pe teritoriul nostru fără tată și mamă cunoscuți. Această categorie de persoane, cunoscută în doctrină sub denumirea de „heimatlos”, dobândește de plin drept naționalitatea română, în baza articolului 3 din lege, care prevede că, sunt socotiți ca români copiii găsiți pe teritoriul României fără tată și mamă cunoscuți.

Așa cum este redactat acest articol, el pare a fi în contradicție cu articolul 1 al. II, care cere faptul nașterii pe teritoriul României prevăzut la art. 3 din prezenta lege.

Ori, art. 3 nu cere faptul nașterii, ci numai un domiciliu pe teritoriul României, fără tată și mamă cunoscuți.

Ce-a vrut să înțeleagă legiuitorul? Nașterea din părinți necunoscuți sau numai domiciliul pe teritoriul României?

Dacă se ia în considerațiune nașterea unită cu domiciliul, atunci criteriul e destul de sigur, căci, în acest caz, se presupune că individul, care dobândește naționalitatea română, are oarecare legătură cu teritoriul.

Dar art. 3 necerând nașterea, s'ar putea foarte bine susține că și indivizii numai găsiți pe teritoriul României capătă naționalitatea română, ceea ce ar fi excesiv.

Sunt foarte mulți orfani, refugiați în ținuturile alipite, a căror părinți sunt necunoscuți.

Ar putea ei să ceară aplicațiunea art. 3 din lege? Se pare că da.

De aceea ar fi fost mai clar dacă legiuitorul com-
plecta textul art. 3, adăugând cuvântul „născuți”,
cum o face în art. 1 al. II, din lege.

Copiii găsiți pe teritoriul României vor fi consi-
derați ca români atât timp cât nu se cunosc părinții
lor. Altmintreli, ei urmează condiția tatălui sau a
mamei naturale, când nu există căsătorie sau recu-
noaștere prin legitimare.

3. Căsătoria.

Articolul 4 din lege decide că străina căsătorită
cu un român devine româncă. Dispozițiunea este foarte
bună în sine, căci numai așa se poate asigura uni-
tatea de naționalitate în menaj, evitându-se, în acest
chip, unele neînțelegeri ce s'ar putea isca pe această
chestiune.

Și cum soțul este șeful familiei e necesar ca și
soția să fie supusă aceleiași legi, care nu poate fi
decât cea a soțului.

Dar dacă românul se leapădă de naționalitate,
ce naționalitate va avea soția sa, străină de origine?

Dobândește ea vechea naționalitate de dinainte
de căsătorie sau păstrează naționalitatea română? Este
o chestiune foarte importantă, pe care legea actuală
n'o rezolvă.

De aceea, s'ar putea foarte bine susține că soția
păstrează, într'o atare împrejurare, naționalitatea ro-
mână, afară numai dacă ea n'a manifestat voința con-
trară. Tot așa și în cazul când noua lege a soțului
nu-i atribue de plin drept naționalitatea dobândită
de dânsul.

Cred însă că e mai just ca soția să schimbe de
naționalitate în acelaș timp cu soțul și iată de ce:

se asigură unitate în menaj; străina devenită româncă prin căsătorie n'are legături prea trainice cu fosta patrie a soțului ei; apoi, art. 38 din lege e categoric în sensul că „Românce devine străină prin căsătoria sa cu un străin”; în sfârșit, din art. 46, referitor la condiția copiilor unui român, care se naturalizează în țară străină, se poate trage prin analogie, concluziunea că soția dobândește noua naționalitate a soțului.

4. Naturalizarea

Ca ultim mijloc de dobândire a cetățeniei române este naturalizarea. Dacă filiațiunea, nașterea pe teritoriul României sau căsătoria atribue de plin drept — *ope legis* —, naționalitatea română persoanelor care intră în una din aceste categorii, naturalizarea, din contra, trebuie cerută și ea nu-i conferită celui ce o solicită decât numai dacă organele de naturalizare o cred de cuviință.

Principiul fundamental al acestei materii se găsește în art. 7 din noua Constituție: „Naturalizarea este acordată individual de Consiliul de Miniștri, după constatarea făcută de Președinte și Președinții Curții de Apel din Capitala țării, care stabilește că cel ce o cere îndeplinește condițiunile legale.

„Naturalizarea n'are efect retroactiv. Soția și copiii minori profită, în condițiunile prevăzute de lege, de naturalizarea soțului sau a tatălui”.

Punând în aplicare prescripțiunile constituționale, noua lege asupra naționalității fixează condițiunile, organele și procedura, precum și efectele naturalizării.

a) *Condițiunile naturalizării*

Ele sunt cuprinse în art. 7—10 din lege.

Articolul 7, după ce spune că naturalizarea este individuală, adică se acordă numai celui ce o cere, nu și celorlalți membri ai familiei lui, enumeră condițiunile în care un străin o poate dobândi:

1. Să aibă vârsta de cel puțin 21 ani împliniți, adică să fie major, căci numai astfel se presupune o maturitate de gândire, iar nu un simplu capriciu;

2. Să-și manifeste voința de a deveni român și să declare că se leapădă de cetățenia străină.

Această manifestare de voință se va face în formă autentică, pentru a înlătura petițiunii adresate în numele altor persoane. Ea nu trebuie confundată cu cererea de naturalizare, ce se face numai după ce s'a împlinit stagiul necesar naturalizării, care curge dela data înregistrării manifestării de voință la secretariatul Comisiunii pentru constatarea naturalizării.

3. Să fi locuit, în urma acestei manifestări de voință, neîntrerupt pe teritoriul României timp de zece ani. Numai după trecerea acestui interval de timp e prezumpțiune că străinul dorește cu totdinadinsul să devină român.

4. Să fie avut și să aibă purtări bune. Nu orice persoană compromisă trebuie să fie încetățenită, ci numai cei ce, în adevăr, o merită.

5. Să aibă mijloace suficiente pentru întreținerea sa și a familiei sale sau posibilitatea de a le câștiga. Statul n'are nevoie de supuși, care ar fi o povară pentru el sau cetățenii lui.

6. Să fi pierdut naționalitatea străină sau să o piardă, potrivit legilor țării sale, prin efectul dobândirii naționalității române.

Această condițiune nu este tocmai clară în redacțiunea ei și poate da loc la contraverse. Căci, cum e posibil ca cineva să fi pierdut naționalitatea străină prin efectul dobândirii naționalității române, când tocmai pentru a obține pe aceasta din urmă se cere ca condițiune perderea naționalității străine?

Înțeleg dorința legiuitorului român de a evita ca noul său supus să aibă o dublă naționalitate și pe cea străină, pe care poate că n'a pierdut'o după legea țării sale, și pe cea română, dar felul cum e conceput acest aliniat e greșit.

Cred că textul de mai sus ar fi trebuit redactat în modul următor: „Să fi pierdut naționalitatea străină sau să dovedească că, potrivit legilor țării sale, o pierde dacă dobândește naționalitatea română”.

(În redacțiunea actuală, condițiunea de mai sus nu s'ar putea aplica de cât numai unui străin fără patrie (heimatlos), iar nu oricărui străin, care posedă deja o naționalitate și dorește s'o schimbe.

Articolul 8 prevede că comisiunea de constatare a condițiunilor naturalizării poate reduce și chiar dispensa de stagiul pe străinii, cari dovedesc (că sunt utili națiunii române, sau pe cei căsătorii cu românce.

De asemenea, pot fi dispensați de stagiul, în termenii articolului 9:

a) Străinii născuți și crescuți în România până la vârsta de 21 ani, dacă cer naturalizarea în cursul unui an dela împlinirea acestei vrâste. Ei sunt presupuși că au o oaricare afecțiune pentru țara unde s'au născut și trăesc. Li se poate acorday deci acest mic avantaj de a beneficia de scutirea de stagiul.

b) Copiii care aveau 21 ani împliniți în momentul când tatăl lor a dobândit naturalizarea. În acest chip, se levită ca într'o familie să fie mai multe naționalități.

c) Români de origină, supuși ai unui Stat străin, indiferent de locul nașterii lor, lepădându-se de supușenia străină, pot dobândi naționalitatea română, fără a li-se mai cere stagiul, mijloace suficiente de traiu sau dovada că au pierdut naționalitatea străină. În acest caz, declarațiunea lor va cuprinde, în mod expres, renunțarea la supușenia străină. (art. 10).

Această dispozițiune este foarte explicabilă, ca unui originar român să i-se ceară, pentru naturalizare, condițiuni mai ușoare decât unui străin.

Prin „Români de origină” trebuie să înțelegem nu pe Români, care au avut naționalitatea română și au pierdut'o, ci pe toți Români, de aceiași limbă și neam cu majoritatea populațiunii Regatului Român,

care n'au posedat niciodată naționalitatea română, dar sunt supuși ai unui alt Stat.

Aici se face o aplicațiune a noului principiu consacrat de alttimele tratate de pace care consideră „comunitatea de limbă și rasă” ca un criteriu de naționalitate.

b) *Organele și procedura naturalizării*

Până acum naturalizarea se acorda de Corpurile Legiuitoare, care nu aveau totdeauna posibilitatea să exercite un control serios atunci când împământeniau un străin.

Noua Constituție (art. 7), ca și actuala lege asupra naționalității (art. 11), conțin o inovațiune fericită în această materie, căci ele au luat încetățenirile din mâna Corpurilor legiuitoare și le-au atribuit puterei judecătorești, care nu poate fi supusă nici unei influențe politice și are, totodată, liniștea și pregătirea necesară.

Astfel, art. 11 din lege dispune că naturalizarea se acodă de consiliul de miniștri în urma constatărei comisiunei compusă din prim-președintele și președinții Curții de apel din Capitala țării că străinul solicitant întrunește condițiunile cerute de lege.

În acest chip, s'a stabilit o împărțire de atribuțiuni între puterea judecătorească și cea executivă. Cea dintâi examiază legalitatea cererei, cea de a doua studiază chestiunea din punct de vedere politic, al intereselor de Stat.

Comisiunea pentru constatarea condițiunilor naturalizării funcționează pe lângă ministerul de justiție și este prezidată de primul-președinte al Curții de Apel din București, sau, în lipsa acestuia, de cel mai vechiu președinte din Comisiune. Directorul afacerilor judiciare din ministerul de justiție îndeplinește funcțiunea de secretar al comisiunei. (art. 12).

În caz de vacanță a vreunuia din locurile de prim-președinte sau președinte, comisiunea va fi complec-

tată după formele prescrise de legea de organizare judecătorească. Tot așa se va proceda și în cazul lipsei unui membru al comisiunei. (art. 13).

Convocarea Comisiunei se face de Președintele ei și nu va putea lucra sau lua vreo deciziune decât cu majoritate absolută; paritatea se interpretează în favoarea cererei. (art. 14).

Cererea de naturalizare însoțită de o declarație și de toate actele privitoare la naturalizare este adresată președintelui comisiunei și înregistrată la secretariatul acesteia. Stagiul cerut începe să curgă de la data înregistrării cererei de naturalizare (art. 20).

Declarațiunea de manifestare a voinței de naturalizare și de lepădare de cetățenia străină se va face în formă autentică. Tot astfel se va face și declarație de opțiune privitoare la naționalitate (art. 21).

Îndată după înregistrarea cererii de naturalizare, președintele comisiunei va dispune, la stăruință și în contul petiționarului, publicarea ei în Monitorul Oficial, într'una din publicațiunile periodice mai răspândite din țară, de preferință într'unul din ziarurile de la domiciliul petiționarului. Președintele va supune comisiunei cererea de naturalizare numai după ce petiționarul va fi prezentat Monitorul Oficial și ziarul în care s'a făcut publicația și va fi constatat că au trecut 30 zile libere de la data ultimei publicații. Cererile românilor de origină se vor publica numai în Monitorul Oficial, din oficiu și aceasta în mod gratuit; de asemenea și jurnalul Consiliului de miniștri pentru acordarea naturalizării. (art. 22).

În termenul prevăzut mai sus orice autoritate publică precum și orice persoană particulară vor putea să arate prin scris comisiunei, cu dovezi în regulă, că solicitantul nu întrunește condițiunile cerute de lege. Asemenea întâmpinări, se pot adresa și consiliului de miniștri înainte ca acesta să se fi pronunțat asupra naturalizării (art. 23).

Ce se întâmplă dacă soțul moare după trecere de câțiva ani, de când a cerut naturalizarea? Profită stagiul soției? Se pare că nu, căci legea prevede că naturalizarea e individuală. De aceea ar trebui ca odată cu soțul să semneze și soția cererea de naturalizare. În acest chip și soția și-ar manifesta voința de a fi naturalizată.

Dacă cineva se căsătorește după ce a înaintat cererea de naturalizare, atunci soția profită de naturalizarea acordată soțului, însă nu și de stagiul acestuia în caz de deces.

Care este situația străinului, după ce a înaintat cererea de naturalizare? Este el considerat ca un supus român sau tot ca străin, până i-se acordă naturalizarea? Chestiunea are importanța ei din punct de vedere al obținerii unui pasport.

Deși legea nu dă nici-o soluțiune într'un atare caz, cred că solicitantul la naturalizare n'are drept să obțină un pasport român. Mai întâiu, până când comisiunea de naturalizare și Consiliul de Miniștri nu s'au pronunțat asupra cererei străinului, acesta își păstrează condiția sa anterioară. A-i elibera un pasport înseamnă a anticipa asupra hotărârei acestor două autorități.

Numai după ce i s'a acordat naturalizarea, străinul e asimilat în totul bastinașului, nu numai în ceea ce privește exercițiul drepturilor civile ci și a celor politice.

Comisiunea de naturalizare poate cere petiționarului toate actele și informațiunile necesare sau să facă chiar ea singură cercetări sau să cheme înaintea ei orice persoană care i-ar putea da informațiuni utile. (art. 24).

Incheierile Comisiunii se vor da întotdeauna în scris și motivat, pentru a nu fi bănueli de părtinire pentru unul sau altul din străini și pentru ca oricine ar avea interes să poată vedea dacă condițiunile legale sunt îndeplinite. (art. 15).

Cererile de naturalizare respinse de comisiune pentru neîndeplinirea vârstei sau stagiului vor putea fi reîntroduse după împlinirea vrâstei de 21 ani sau a stagiului cerut, fără a mai fi nevoie de o nouă declarație de manifestare a voinței. (art. 25).

Incheerea comisiunii constatând că străinul îndeplinește condițiunile cerute pentru naturalizare se înaintează, împreună cu dosarul respectiv, Consiliului de miniștri prin mijlocirea ministerului de justiție. (art. 16).

Consiliul de miniștri acordă sau refuză naturalizarea (art. 17), iar jurnalul prin care se refuză naturalizarea nu va fi motivat. (art. 18). Guvernul n'are a da socoteală pe ce-și bazează refuzul încetățenirii unui străin.

Ce se întâmplă cu cererile respinse de Consiliul de Miniștri, pentru motive de Stat? In acest caz, cererea e bine respinsă și nu mai poate fi reînviată decât atunci când a dispărut cauza care a prilejit respingerea. Cum legea nu dă nici-o indicațiune cu privire la o astfel de eventualitate, s'ar putea totuși susține că cererea de naturalizare n'ar putea fi reînviată la Consiliul de miniștri, care nu primește cereri de naturalizare, ci numai avizele comisiunii judecătorești. Străinul ar trebui deci să reia procedura de la început în fața comisiunii de naturalizare.

Cred că această interpretare e prea severă, căci din moment ce nu mai există rațiunea de Stat, care a îndreptățit consiliul de miniștri să refuze naturalizarea unui străin, deși comisiunea judecătorească constatare îndeplinirea condițiunilor cerute de lege, de ce să ceri străinului să repete procedura de la început?

Socot că procedura ar putea fi reluată, când nu mai există nici un motiv, care să se opună, chiar în fața Consiliului de miniștri, adecă de acolo de unde a fost întreruptă.

De altfel, legea spune clar că cererile de naturalizare, constatate prin încheiere de comisiune că nu întrunesc condițiunile legii, nu se vor mai înainta consiliului de miniștri. (art. 19).

Dacă Consiliul de miniștri aprobă avizul comisiunii judecătorești, atunci jurnalul său, pentru acordarea naturalizării, se comunică ministerului de justiție care îl va publica în Monitorul Oficial pe cheltuiala celui naturalizat, după ce acesta va presta jurământul de credință. (art. 26).

Sub sancțiunea pierderii beneficiului jurnalului de naturalizare, solicitantul este obligat ca, în termen de 30 zile libere de la invitațiunea ministerului de justiție și după plata taxelor legale, să presteze înaintea delegatului ministerului de justiție jurământul de credință în formula următoare: „Pe onoare și conștiință, jur credință M. S. Regelui României și Dinastiei, Constituției și legilor țării, drepturilor și intereselor naționale ale poporului român”. (art. 27).

Naturalizarea se constată prin jurnalul de naturalizare publicat în Monitor, iar persoanei, care-o obține, i-se eliberează de către Ministerul de justiție o diplomă de încetățenire. (art. 28).

Afară de cetățenia obișnuită, se mai poate acorda și o cetățenie de onoare unor anumite persoane de marcă, pentru servicii excepționale aduse țării și națiunii.

Cetățenia de onoare nu se acordă de Consiliul de miniștri, pe baza avizului unei comisiuni judecătorești, ci de Corpurile Legiuitoare, cu majoritate de două treimi din numărul votanților și numai după propunerea guvernului sau din inițiativă parlamentară. (art. 29).

Această cetățenie de onoare, spre deosebire de cealaltă, nu dă drept la exercițiul drepturilor politice decât cu autorizarea Consiliului de miniștri și numai dacă beneficiarul dovedește că nu mai ocupă în țară

străină nici-o funcțiune publică și că s'a lepădat de supușenia Statului al căruia național era. (art. 30).

Cetățenia de onoare acordată străinilor de consiliile județene sau comunale n'are nici un efect asupra naționalității. Nici într'un caz ea nu poate fi acordată decât în condițiunile stabilite de legea administrativă și pentru servicii excepționale aduse județelor sau comunelor. (art. 31).

c. Efectele naturalizării

Naturalizarea n'are efect retroactiv. Efectele ei se produc numai dela data publicării în Monitorul Oficial a jurnalului consiliului de miniștri prin care s'a acordat. (art. 32).

Această dispozițiune este foarte bună, căci se curmă orice discuțiune asupra momentului de când naturalizarea produce efecte.

Odată naturalizarea obținută ea aseamănă pe străini cu românul, atât în cece privește drepturile civile cât și în cece privește drepturile politice. (art. 33).

În privința drepturilor civile n'ar mai fi fost nevoie să fie menționate în acest articol, ca un efect al naturalizării, căci străinii le au și fără a obține încetățenirea. De altfel, chiar actuala lege asupra naționalității le recunoaște acest drept, în art. 6, care prevede că: Străinii se bucură în deobște în România de aceleași drepturi civile de cari se bucură și românii.

Soția profită de naturalizarea soțului, afară numai dacă dânsa printr'o declarațiune autentică renunță la naționalitatea română, pentru a-și conserva naționalitatea dobândită prin căsătorie sau cea care și-a rezervat-o cu ocazia căsătoriei. (art. 34).

Scopul urmărit de legiuitor, edictând această dispozițiune, e de a se menține unitatea în familie, însă, în acelaș timp, s'a lăsat liberă alegere și soției, pentru

a nu i-se atribui o naționalitate, pe care ea n'ar dori s'o aibă.

De aceea s'a admis soției dreptul ca printr'o declarațiune a voinței sale, făcută în formă autentică, să poată renunța la naționalitatea română, dobândită de soțul ei prin naturalizare. În acest caz, ea poate să-și păstreze fie naționalitatea dobândită prin căsătorie, fie oricare altă naționalitate ce și-a rezervat-o cu ocazia căsătoriei. Declarațiunile de renunțare vor fi adresate în țară Ministerului de justiție, iar în străinătate Legațiunilor și Consulatelor române.

Legea nu prevede însă în ce termen se poate face această declarațiune, ceea ce constituie o omisiune regretabilă, care va putea da loc la diferite interpretări.

Copiii mai mici de 21 ani profită și ei de naturalizarea tatălui lor. (art. 34, al. II).

Această dispozițiune e privitoare numai la minorii neemancipați, căci cei emancipați, având libera administrațiune a bunurilor lor, păstrează naționalitatea ce-au avut-o de la naștere și nu pot s'o schimbe prin faptul obținerii naturalizării de către tatăl lor.

După cum vedem, de naturalizarea soțului profită și soția și copiii săi minori. Urmează deci că naturalizarea are efect colectiv.

Cum se explică atunci contrazicerea dintre art. 34, care pare că admite o naturalizare colectivă și dispozițiunea din art. 7, care spune că „naturalizarea este individuală”?

Cred că neînțelegerea e datorită unei greșeli de redacțiune a începutului articolului 7, care ar fi trebuit să spună că „naturalizarea se cere individual”, adică de fiecare străin în parte, iar nu printr'o petițiune colectivă.

Altmintreli, nici n'ar fi avut sens să se enumere printre condițiunile naturalizării o dispozițiune care s'ar referi la efectele naturalizării.

Rezultă deci că naturalizarea nu este individuală,

ci colectivă, cu toate că actuala lege pare a spune contrarul.

Cât privește copiii mai mici de 21 ani, cari au devenit români, în urma naturalizării obținută de tatăl lor, aceștia pot în termen de un an dela împlinirea vârstei de 21 ani să renunțe la naționalitatea română printr'o declarațiune făcută în formă autentică și adresată în țară ministerului de justiție, iar în străinătate legațiunii or și consulatelor române. (art. 35).

Este o aplicațiune a principiului că naționalitatea nu se impune, ci trebuie să fie rezultatul unei alegeri liber consimțite de cel interesat.

II.

Pierderea și redobândirea naționalității române.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sunt anumite împrejurări în care un român, din cauza faptelor sau purtării sale, poate să-și piardă naționalitatea ce-o are. Unele din aceste cazuri figurează și în codul civil, așa că actuala lege, în art. 36—43, nu face decât să le enumere pe cele existente prevăzând însă și alte cazuri noi.

Potrivit acestor dispozițiuni, naționalitatea română se pierde:

1. prin naturalizare dobândită în țară străină;
2. prin legitimarea de către un străin al copilului natural al unei românce, căci, dacă admitem că copilul natural al unei străine capătă naționalitatea română prin legitimarea lui de către un român (art. 2), e drept să admitem și contrarul.
3. prin căsătoria unei românce cu un străin, exceptându-se cazul când, după legea soțului, ea nu dobândește naționalitatea acestuia sau când și-a rezervat naționalitatea română prin contractul matri-

monial sau, în lipsa acestuia, printr'o declarațiune expresă făcută în formă autentică, înainte sau cu prilejul contractării căsătoriei. (art. 38).

Dacă soția este minoră, având însă vârsta cerută de lege pentru a se căsători, ea va putea face declarațiunea autentică fiind asistată de persoanele a căror consimțământ este cerut de art. 1231 din codul civil pentru a putea încheia valabil o convențiune matrimonială.

În caz de desfacere a căsătoriei prin divorțul sau moartea soțului, atunci româncă, devenită străină prin căsătorie, redobândește calitatea de româncă, afară numai dacă ea nu-și manifestă dorința contrarie printr'o declarațiune făcută în formă autentică și adresată în țară ministerului de justiție, iar în străinătate legațiunilor sau consulatelor române. Acelaș drept îl are și femeia în caz de separațiune de corp. (art. 39).

În această ipoteză, s'a modificat sistemul codului civil, în sensul că prin desfacerea căsătoriei româncă nu-și redobândește naționalitatea română de plin drept, ci numai dacă manifestă această dorință printr'o declarațiune autentică. Legiuitorul n'a voit să treacă peste voința româncei, devenită străină prin căsătorie, de a-și alege naționalitatea care-i convine mai bine, atunci când căsătoria nu mai există.

De asemenea și străina, care a dobândit calitatea de româncă prin căsătorie, își menține această calitate și după desfacerea căsătoriei prin divorț sau separație de corp sau prin decesul soțului, afară numai dacă nu și-a manifestat dorința contrarie printr'o declarațiune făcută în formă autentică și adresată în țară ministerului de justiție, iar în străinătate legațiunilor și consulatelor române. (art. 40).

4. O altă cauză de pierdere a naționalității e primirea, fără autorizațiunea guvernului român, a vreunei funcțiuni publice de la un guvern străin sau

5. supunerea pentru oricât de puțin timp la vreo protecțiune străină, ori din ce fapte ar resulta aceasta.

În aceste cazuri românul, care se supune unei suveranități străine, manifestă, în mod tacit, intențiunea sa de a schimba de naționalitate.

Toate ipoezele de mai sus sunt referitoare la persoane care au fost întotdeauna români.

Ce vom decide de naturalizații români? Evident că și lor li-se aplică, cu mai multă tărie, dispozițiunile de mai sus. Mai mult încă, acestora li-se poate retrage chiar naționalitatea română, în anumite cazuri, ceea nu se admite pentru românii de origină.

Dacă naționalitatea este o favoare pe care un Stat o acordă unui străin, e firesc ca să i-se poată retrage această favoare, când el n'o mai merită.

Această dispozițiune este îndreptățită după experiența ultimului război, când mulți naturalizați s'au datat la acte dușmănoase patriei lor adoptive.

Legea noastră prevede, în art. 41, că naționalitatea română nu poate fi retrasă decât naturalizaților români, originari a unui Stat cu care România s'ar găsi în stare de războiu, și numai în următoarele cazuri:

a) Când se va constata că naturalizatului a săvârșit acte contrarii ordinii publice și siguranței interioare sau exterioare a Statului român;

b) Când se va constata că a părăsit țara pentru a se sustrage serviciului militar sau oricărui alt serviciu public obligator pentru români;

c) Când se va constata că în serviciul țării lui de origină sau al oricărei alte țări ar fi săvârșit acte de spionaj și ar fi ajutat acțiuni protivnice drepturilor și intereselor naționale ale Statului și poporului român.

În toate aceste cazuri, retragerea naturalizării se va face prin decret regal publicat în Monitorul Oficial, dat după propunerea ministerului de justiție și

pe baza unui jurnal al consiliului de miniştri.

Sub nici un cuvânt aceştia nu vor mai redobândi calitatea de români.

Din dispoziţiunile de mai sus ar reeşi că nu se poate retrage naţionalitatea oricărui naturalizat şi nici în orice vreme, ci numai în timp de războiu şi dacă naturalizat, acuzat de faptele enumerate la art. 41, este originar al unui Stat cu care România se află în stare de războiu.

Retragerea naturalizării are efect individual, totuşi ea se poate resfrânge şi asupra soţiei şi copiilor celui naturalizat, dacă acest lucru se prevede, în mod expres, în decretul de retragere a naturalizării. (art. 42).

Românul care şi-a pierdut naţionalitatea sa, fie prin naturalizare aiurea, fie prin legitimare, nu o va putea redobândi decât prin naturalizare, ca oricare străin (art. 44); dacă a pierdut-o însă prin acceptarea unei funcţiuni publice în ţară străină sau prin supuşenia temporară la o protecţiune străină, atunci o va putea redobândi dacă, renunţând formal la aceasta, va obţine autorizaţiunea consiliului de miniştri de a-şi stabili domiciliul în România (art. 45).

De asemenea şi copilul născut dintr'un român, care ar fi pierdut calitatea de român, va putea oricând redobândi această calitate, dacă obţine autorizaţiunea de care e vorba mai sus. (art. 46).

III.

Despre opţiuni şi renunţări la naţionalitate.

Opţiunile şi renunţările la naţionalitate sunt reglementate prin art. 47—54 din actuala lege.

Aceste articole nu sunt destul de limpede redactate, aşă că din citirea lor nu reese dacă ele au avut

în vedere opțiunile și renunțările, la care au dreptul locuitorii din teritoriile alipite României în virtutea tratatelor de pace, sau numai anumite opțiuni și renunțări, de care ar beneficia anumite persoane cu prilejul dobândirii naționalității române.

Evident că nu poate fi vorba de prima categorie de opțiuni și renunțări, căroră nici nu li s'ar putea aplica dispozițiunile din articolele suscitade, de oarice termenele, în care ele trebuiau făcute, după stipulațiunile din tratate, au expirat cu mult înainte de promulgarea legii asupra naționalității.

Apoi, nu s'ar putea admite ca întârzierea pusă de un Stat în reglementarea naționalității, să poată prejudicia altui Stat sau individ, care s'au grăbit să se conforme prescripțiunilor din tratatele de pace.

De aceea actuala lege prevede, în art. 61, că opțiunile și renunțările făcute înainte de promulgarea ei, fie că au rezultat dintr'o declarațiune autentică, fie că au rezultat din declarații sau acte, sub semnătură privată, sau numai din fapte, din cari se poate deduce neîndoelnic voința și hotărîrea de a opta, sunt și rămân valabile și au de efect pierderea naționalității române.

Prin urmare, art. 47—54 se referă la alte cazuri de opțiuni și renunțări ca: dreptul de opțiune acordat copiilor minori neemancipați să renunțe la naționalitatea română dobândită prin efectul naturalizării tatălui; dreptul româncei casătorită cu un străin sau a străineii casătorită cu un român, de a renunța la naționalitatea soțului în cazul desfacerei căsătoriei; dreptul soției, devenită româncă în urma naturalizării soțului, de a renunța la naționalitatea română, etc.

Declarațiunile de opțiune sau renunțare la naționalizare se pot face pe teritoriul român înaintea autorităților competente de a primi acte autentice; ele se fac în 6 exemplare din care 3 sunt eliberate declarantului. Sunt obligate atât autoritățile cât și op-

tanții să trimită câte un exemplar autentificat din declarație primăriei comunei unde domiciliază declarantul.

În străinătate declarațiunea de opțiune se face la legațiuni sau consulat. (art. 48).

Opțiunea sau renunțarea soțului atrage după sine pe aceea a soției, iar renunțările părinților pe aceea a copiilor mai mici de 21 ani. Opțiunea și renunțarea pentru minorul fără părinți se va face de tutor. (art. 50). Dar pentru absent sau interzis? Se va admite aceeași soluțiune ca și pentru orfani.

Declarațiunile de opțiune sau renunțare sunt definitive și nu pot fi retrase, afară de câteva cazuri anume prevăzute de lege. (art. 51).

Prefecturile de județe sunt obligate să comunice ministerului de interne toate declarațiunile de opțiune sau renunțare, spre a fi înaintat, în tablouri, prin ministerul afacerilor, guvernelor statelor în favoarea căroră s'a optat. (art. 52).

IV.

Dispozițiuni finale și tranzitorii.

Cererile de naturalizare sau de recunoaștere adreseate ministerului de justiție sau corpurilor legiuitoare, înainte de promulgarea actualei legi, vor fi rezolvate în conformitate cu această lege.

Cererile de naturalizare sau de recunoaștere, votate de unul din corpurile legiuitoare, înainte de promulgarea legii în vigoare, vor fi rezolvate direct de consiliul de miniștri. (art. 55).

Art. 56 nu face decât să repete dispozițiunile din tratatele de pace cu privire la condițiunea locuitorilor din ținuturile alipite României.

În termenii acestui articol, sunt și rămân cetățeni

români, fără a fi obligați să îndeplinească vre-o formalitate, locuitorii de mai jos cari, până la data promulgării legii de față, nu vor fi optat pentru o altă naționalitate:

1. Toți locuitorii din Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș, cari aveau acolo indigenatul (apartenența) la 1 Decembrie 1918;

2. Locuitorii din Basarabia, cari la data de 27 Martie 1918 aveau domiciliul administrativ, după legile în vigoare, -în Basarabia;

3. Locuitorii din vechiul regat, cari au dobândit naționalitatea română în condițiunile decretelor-legi ratificate prin art. 133 din Constituție; această dispozițiune vizează în special pe supușii români evrei;

4. Locuitorii din județele Caliacra și Durostor, cărora li s'a recunoscut naționalitatea română prin hotărârile definitive ale comisiunilor prevăzute în art. 6 din legea de la 1 Aprilie 1914 și în art. 10 și următorii din legea de la 26 Iulie 1921 pentru organizarea Dobrogei-Noui;

5. Persoanele originare din Bucovina, Transilvania, Banat, Sătmar, Crișana și Maramureș, domiciliat la data unirei în vechiul regat; întrucât posedau indigenatul într'una din comunele din teritoriile menționate;

6. Persoanele cari la data unirei, deși nedomiciliate în vre'una din comunele din Bucovina, Basarabia, Transilvania, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș, erau însă născute în acele comune din părinți domiciliați acolo;

7. Românii de origină din teritoriile fostului imperiu rus și din cele atribuite Statelor Serbe-croato-sloven, Cehoslovacia, Polonia, Italia, Austria și Ungaria, cari vor fi optat pentru naționalitatea română înaintea autorităților locale din aceste state sau a oricărei autorități române;

8. Locuitorii din comunele cari la stabilirea sau

rectificarea fruntariilor trec de sub suveranitatea unui alt Stat sub suveranitatea statului român, întrucât întrunesc condițiunile cerute pentru categoriile de locuitori dela No. 1 și 2.

Dobândirea naționalității române, în condițiunile prevăzute mai sus, de către soț și părinte atrage după sine obținerea acelei naționalități pentru soția și copiii aflați sub puterea părintească. (art. 57).

Cuprinsul acestor 2 articole a fost explicat în detaliu în primele 4 capitole din această lucrare și nu voi mai reveni asupra lor.

Legiuitorul nostru a fost însă mult mai larg în atribuirea naționalității române, depășind, în unele privințe, chiar stipulațiunile din tratate, cum e în cazul copiilor născuți în unul din teritoriile alipite, cari la data unirei nu se vor fi putut prevala de o altă naționalitate (art. 59).

Situațiunea tuturor persoanelor, cari dobândesc de plin drept naționalitatea română, în virtutea dispozițiunilor de mai sus, se va constata din oficiu de autoritățile administrative, prevăzute în regulamentul pentru constatarea naționalității, cu drept de apel, pentru cei interesați, la comisiunile ce vor funcționa în acest scop pe lângă fiecare curte de apel. (art. 64).

Recursul împotriva hotărârilor comisiunilor de apel se va declara la grefa acestor comisiuni în termen de 20 zile libere dela pronunțare și va fi judecat de urgență de Curtea de Casație, în camera de consiliu, după memoriile scrise și fără citarea părților (art. 56).

Legiuitorul a acordat, pentru o singură dată, un termen de 3 luni, dela data promulgării legii de față, locuitorilor din județele Durostor și Caliacra, cari n'au făcut declarații la comunele prevăzute în art. 10 și următorii din legea dela 26 Iulie 1921 relativă la organizarea Dobrogei-Noii, sau ale căror cereri pentru

recunoaşterea cetăţeniei române au fost respinse pe motivul că declaraţiile au fost făcute după expirarea termenului prevăzut în art. 13 din acea lege. În acelaş termen îşi vor stabili cetăţenia română şi locuitorii cari nu pot face dovada cetăţeniei prin hotărârile definitive ale comisiunilor de încetăţenire prevăzute în legea din 1 Aprilie 1914. Diplomele de încetăţenire eliberate potrivit dispoziţiunilor acelei legi sunt valabile (art. 66).

Pe temeiul listelor şi hotărârilor judecătoreşti ministerul de interne va elibera, celor în drept, prin primării, certificate de naţionalitate, însă nu din oficiu, ci după cererea interesatilor. (art. 68).

Ce valoare au aceste certificate de naţionalitate?

Pentru autorităţile din interiorul ţării ele probează, ca orice act oficial, că titularii lor au devenit cetăţeni români şi că urmează a fi trataţi ca atare.

Dar în afară?

Totul depinde de raporturile convenţionale ale României cu celelalte ţări.

Cu statele moştenitoare ale fostei monarhii austro-ungare, adică cu Austria, Ungaria, Italia, Polonia, Regatul Serbo-Croato-Sloven şi Cehoslovacia, România a convenit, printr'o Convenţiune privitoare la naţionalitate, semnată la 6 Aprilie 1922, în conferinţa dela Roma, că „naţionalitatea va fi dovedită printr'un certificat liberat de autoritatea competentă după legea fiecărui stat şi vizat de autoritatea de care depinde suszisa autoritate”. Iar pentru a evita orice echivoc, convenţiunea obligă, în art. 3, părţile contractante să-şi notifice reciproc lista autorităţilor în drept de a elibera şi a viză certificatele de care e vorba mai sus.

În relaţiunile cu celelalte State, aceste certificate vor face proba naţionalităţii române numai atât timp cât acele State n'ar avea vreun interes să le conteste valabilitatea lor.

Căci, în caz contrar, nici un Stat nu-i ţinut să se

încline în fața deciziunilor edictate de suveranitatea altui Stat. Conflictele ce s'ar putea ivi astfel vor fi soluționate aplicând principiile generale de drept admise în această materie.

* * *

Noua lege privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române mai prezintă și alte lipsuri în afară de cele semnalate până acum; unele sunt relative la listele de cetățenie, altele la autoritățile competente în materie de naționalitate.

a) Persoanele care dobândesc cetățenia română sunt de 2 categorii: unele trebuie s'o ceară și să se îngrijească personal de îndeplinirea tuturor formalităților necesare obținerii ei; alte persoane dobândesc cetățenia română de plin drept, în baza tratatelor de pace, și, în aceste cazuri, ele nu sunt ținute să facă vreun demers, ci toate formalitățile legale sunt îndeplinite, din oficiu, de autoritățile administrative, care sunt obligate să afișeze liste cu numele celor încetățeniți.

Ce se întâmplă dacă o persoană a fost omisă de pe aceste liste, din neglijența autorităților?

Legea dă drept interesatului să facă apel, în termen de 40 de zile dela afișarea listei, contra acestei omisiuni.

Apelul se face la primăria din localitatea unde domiciliază acel individ (art. 64); dacă nu-i i-se dă satisfacție, el poate face și recurs în Casație în termen de 20 de zile, dela pronunțarea comisiunii de apel, (art. 65).

Dacă partea omisă de pe listă n'a făcut apel în termen, atunci ea pierde beneficiul de a fi recunoscută că a dobândit de plin drept naționalitatea română și nu o va mai putea căpăta decât pe calea naturalizării, ca orice alt străin (art. 67).

Această dispozițiune a legii e cât se poate de criticabilă.

Mai întâiu, termenul de 40 de zile e prea scurt. Necesitățile vieții silesc pe mulți să plece dela locul lor în altă parte unde-și pot, mai ușor, câștiga pâinea lor și a familiei lor. Cum vor putea lua ei atunci cunoștință de listele afișate?

Apoi să admitem că cineva e bolnav și n'a putut timp de 40 de zile să iasă din casă ca să meargă la primăria locală, sau, chiar ducându-se la primărie și neștiind carte, n'a putut citi listele. Să-l pedepsești pentru asta, să piardă beneficiul de a obține de plin drept cetățenia română și să-l supui la formalitățile complicate ale naturalizării?

Cred că legea e prea severă, mai ales dacă luăm în considerațiune faptul că omisiunea de pe liste provine din vina autorităților.

Ar fi fost mult mai echitabil să se permită persoanelor din această categorie să poată face apel, în termen de 40 de zile, dela data când ele au aflat că nu figurează pe listele de cetățenie.

b) În ceea ce privește autoritățile competente în materie de naționalitate ele sunt diferite:

Pentru persoanele, care solicită naturalizarea, sunt competente o comisiune judecătorească (compusă din Primul Președinte și Președinții Curței de Apel) și Consiliul de Miniștri.

Pentru persoanele, care dobândesc de plin drept naționalitatea română (ope legis), autoritățile administrative, cu drept de apel la o comisiune compusă dintr'un consilier de Curte de Apel, numit de Ministerul de justiție ca Președinte și din 2 delegați numiți de Ministerul de Interne.

Legea nu spune însă care sunt autoritățile competente care se pronunță asupra cazurilor de pierdere a naționalității române (art. 36).

Se pare că această constatare cade în atribuțiunile puterii executive, căci, dacă ar fi fost un organ special, legea ar fi supus'o categoric.

Lipsa unor dispozițiuni precise în această privință constituie, după părerea mea, o comisiune regretabilă.

Dacă pentru a se încetățeni un străin se cere un aviz al unei comisiuni judecătorești, care examinează fondul legal al cererei, apoi un jurnal al Consiliului de miniștri, care examinează latura politică, rațiunea de stat, luându-se astfel atâtea precauțiuni; cu atât mai mult ar fi trebuit să se prevadă, cel puțin, aceleași garanții, când e vorba să i-se ridice cetățenia unui român de baștină.

În vâltoarea pasiunilor politice și în contra nedreptăților și arbitrarului puterii executive, cine ar putea să apere mai bine pe un nevinovat, de faptele ce i-se impută, dacă nu puterea judecătorească, care singură are pregătirea și calmul necesar și este totodată în afară de orice influență politică!

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
Un cuvânt înainte	3
Introducere	5
CAP. I. Criterii pentru determinarea naționalității după tratate	9
<i>a)</i> domiciliul pe un teritoriu	11
<i>b)</i> nașterea pe un teritoriu	13
<i>c)</i> indigenatul (pertinenza)	18
<i>d)</i> comunitatea de rasă și limbă	20
<i>e)</i> dispozițiuni relative la cei „fără patrie”	22
<i>f)</i> evreii	23
CAP. II.—Dreptul de opțiune	25
1) Exercițiul dreptului de opțiune	30
2) Care sunt persoanele capabile de a opta.	33
3) Transferarea domiciliului.	37
4) Opitanții pot conserva bunurile lor imobile din te- ritoriile alipite.	39
CAP. III. Dificultățile la cari poate da naștere aplicarea clauzelor de naționalitate din tratate	45
CAP. IV. Critica tratatelor sub raportul naționalității	51
CAP. V. Jurisprudența recentă în materie de naționalitate.	60
CAP. VI. Legea privitoare la dobândirea și pierderea na- ționalității române	75